Эхэ hайхан нютагаа эдэ хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1995 ДЕКАБРИИН 23
Үбэлэйдунда шара хулгана hарын 2
СУББОТО гарагай 7
№243 (19336)
Газетын сэн хэлсээтэ..

"Буряад Үнэн" - 96

ХҮШЭРХЭН ҮЕ САГАЙ ТОХЁОЛДОБОШЬЕ

ал үргэн Буряад орон дотороо бэшэ, харин область, хизаарнуудаар, Монгол шье үргэнөөр тарадаг, хужарлажа адаг байhан "Буряад үнэмнай" дэлгүүрэй хэ байhан сагай мэдэлдэ ороод, мүнөө захил хэлгынь зам мухардашоод байна ехэ алдуу болохогүйл ха. Мүнөө хэлхеэ ноймнай албатан бэлэн болгогдоhон газетэ адта тараahанай түлөө газетымнай өөрынь 2,5 дахин шахуу ехэ мүнгэ захигшадhаа эшэ. Тиигэжэ бүхыдөө газетымнай сэн ургана бшуу. Бүхы юумэнэй үнэтэйржэ сагта, хүндэтэ уншагшадаймнай арга оложо, "Буряад үнэнөө" захиhан лэ арнь урмашахаар даа. Мүнөө хүдөө дай ажалшадта салин хүлhэн олон hарада үй гээд мэдээжэ байбашье, буряад хэлэн арадаг ори ганса газетэдээ ерэхэ жэлэй захил хэхэ гэhэн найдалтай байдагбди. жэ байhан гахай жэлнай, юрэнхыдоо, ческэ үйлэ хэрэгээр баян байбал даа. Федерациин Федеральна Суглаанай й Дүүмын, мүн нютагай өөhэдыгөө эрилгын зургаануудай hунгалта айханаар үнгэрбэ гээшэ."Буряад үнэн" н ниитын-политическэ таhагай эрилэгшэд ойлгуулан идхалгын хүдэлмэри оной дунда ябуулхадань депутадта адуудта адли тэгшэ эрхэ байдал олгожо, а тухай хуулиие наринаар сахиха гэжэ о, Гүрэнэй Дүүмын ба нютагай уудай депутадта кандидадууд шэнгеэр раадшье абаа.

ай таhаг Буряад Республикын дентын, Арадай Хуралай болон тельствын бэелүүлдэг орёо ажалые нгээ хуудаhануудаа дээрэ hайнаар харуулха рмэлэдэг, ерэхэ жэлдэшье энэ талаар эриеэ hуладуулхагүйбди гэжэ үргэн адаа найдуулая. "Правительствамнай хэжэ байдаг юм?" гээд хүн зон асууха юм бээ. Республикын Президентын, Хуралай болон Правительствын, нютагай гөө хүтэлбэрилгын зургаануудай ажал ые үшөөл hайнаар, дэлгэрэнгыгээр ка шаданагүйбди гээд мэдэрхэ хэрэгтэй олоноб. Энэ асуудалаар ерэхэ жэлдэ дэхэ бүхы материалнууд "Буряад ликын Правительствада", "Буряад ликын Арадай Хуралда", "Засагай нуудта" гэhэн ниитэ гаршагууд доро дожо байха.

тинууд, хүдэлөөнүүд, нэгэдэлнүүд, алнууд манай Россин Федераци дотор он гэжэ hунгалтада бэлэдхэлэй үедэ элирбэ "Пивэ ууха дуратайшуулай партиhаа", "Налогуудые бага болголгын тала адай парти" гэжэ hунгуулиин нэгэдэл хүрэтэрөө Гүрэнэй Дүүмэдэ өөрынгөө түлөөлэгшэдые дэбжүүлхэ, hунгаха гэжэ ороодоо.

Ушар тиимэhээ тэдэ олон партинуудаа, хүдэлөөнүүд, нэгэдэлнүүд тухай "Хэниинь хэн гээшэб" гэжэ үргэн уншагшадтаа ерэхэ жэлдэ hайнаар тайлбарилха зорилготойбди.

1996 ондо Россин Федерациин Президентын hунгалта болохо гээд олон түмэндэ мэдээжэ ха юм.

Тус hунгалтада зорюулагдаhан ойлгууламжын олон материалнууд манай газетэдэ ерэхэ жэлдэ толилогдохо байhаниинь элирнэ.

Шажан мүргэл тухай асуудалда ниитын-политическэ таhаг анхаралаа hуладуулхагүй. Уншагшадай дунда мэдээжэ "Буян" гэжэ тусхай хуудаhан 1996 оной hара бүри гаргагдажа байха. Тэрээнhээ гадуур урданай, мүн мүнөөнэй буряад элитэ эрдэмтэдэй тус асуудалаар бэшэhэн зохёолнуудые хэблэжэ байхабди.

Профсоюзай эмхинүүдэй ажал ябуулга, залуушуулай хэрэгүүд тухай материалнуудые саашадаа улам үргэнөөр газетынгээ хуудаhануудаа дээрэ харуулагдаха

Худалдаа наймаанай, медицинскэ, хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын асуудалнуудаар бүхы материалнууд "Хангалга ямар бэ?" гэhэн гаршаг доро хэблэгдэхэ. Дэлгүүрэй экономикын хүгжэлтын үедэ тус ниитэ гаршаг доро ерэхэ жэлдэ хэблэгдэхэ материалнууд өөрын онсо маягтай байха юм. Тэрэнэй "нюусануудые" тайлбарилха хэрэгтэ уншагшаднай бидэндэ туhалха бээ гэжэ найданабди.

Россин Федерациин, Буряад Республикын Конституцинуудай үндэhөөр, нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай hунгалта декабриин 17-до үнгэргэгдэбэ гээшэ ааб даа. Урданай үе сагайхидал бүхы юумэеэ "дээрэhээ" буyhан зарлиг, заабариин ёhоор бэелүүлхэеэ болижо, нютаг нютагайнгаа амин шухала асуудалнуудые өөhэдөө шиидхэдэг болохомнай hайшаалтай хэрэг юм бээ.

Ушар тиимэhээ hунгалта боложо, нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын засагые саашадань хүгжөөхэ талаар түрүүшын алхам хэгдэбэ Нютагай засагай зу лануудай хүдэлмэриие нарижуулан hайжаруулха, тэдэ зургаануудай хүдэлмэриие ерэхэ жэлдэ үргэнөөр харуулха ябадал мүн лэ манай таhагай хойшолуулашагүй уялга мүн.

Ерэхэ жэлэймнай хараа түсэбүүд гол түлэб иимэрхүү. Гэхэтэй хамта манай уншагшадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар газетымнай материалнуудай hонирхолтой, улам тодорхой болохо байhандань үнэн зүрхэнhөө этигэнэбди.

С.ОЧИРОВ,
редакциин ниитын-политическэ таhагые даагша..

hУНГАЛТЫН ЗАРИМ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Буряад Республикын hунгуулиин комисси Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын, нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай hунгалтын дүнгүүд тухай даб дээрэхи мэдээсэл тараahан байна.

Буряадай нэгэ мандадтай 9-дэхи округhоо Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутадта кандидадуудай түлөө hунгагшад хэр зэргэ дуутаа үгөөб гэжэ удаадахи тоонууд гэршэлнэ. Республикын зарим районуудhаа, жэшээлхэдэ, Хойто-Байгалай районhоо, Северо-Байкальск хотоhоо hунгалтын дүнгүүд үшөөл абтаагүй байна:

С. И. Найчукова - hунгагшадай 21,4 процент, **Н. Я. Кондаков** - 17,9 процент, **В. В. Белоусов** - 13,4 процент, **Н. И. Илюхинов** - 9,1 процент, **А. К. Тулохонов** - 7,4 процент, **В. И. Марков** - 5,0 процент, **Ц. Д. Сергеева** - 4,9 процент, **В. Б. Прокопьев** - 3,0 процент, **Б. З. Тумуров** - 1,8 процент hунгагшадай дууе абаhан байна.

Республикын районуудай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваанарай тушаалда иимэ хүнүүд hунгагдаа:

Хориин районой - **А. А. Заводской,** Тарбагатайн - **В. М. Михалев,** Сэлэнгын - **Н. Д. Бадмаев,** Ахын - **В. Р. Монголов,** Мухар-Шэбэрэй - **С. В. Иванов,** Хяагтын - **В. М. Стручков,** Кабанскын - **В. Г. Котов,** Ивалгын - **Л. П. Бурков,** Захааминай - **В. Б. Соктоев,** Загарайн - **А. П. Цымбалюк,** Яруунын - **Ц. Э. Доржиев,** Баунтын - **В. В. Хингелов,** Зэдын - **А. Ц. Идамжапов.**

Зарим районуудтахи hунгалтын дүнгүүд үшөө гаргагдаагүй байна.

Даб дээрэхи дүнгүүдэй ёhоор, Улаан-Удын городской Советэй депутадаар hунгагдаа гэбэл:

В. Е. Абратова, В. Р. Линтур, А. А. Марина, А. А. Сычев, Е. А. Куреев, Н. П. Быков, Л. А. Баландина, Н. А. Рыжкова, А. П. Абашеев, А. Ф. Петунов, В. Б. Прокопьев, Ю. В. Вершинин, Р. Н. Сперанская, Э. Х. Будаева, С. Б. Алексеева, Ф. П. Ботоева, Н. Ф. Михалев, Б. Ц. Дымбрылов, А. И. Буруханова, П. Н. Смирнова, Р. Э. Дашиева, Д. К. Мархаева.

hунгалтын эсэсэй дүнгүүд ойрын үдэрнүүдтэ согсологдохо юм.

Любовь Ивановна Чумакова Прибайкалийн районой "Зырянский" совхоздо арбан зургаан жэл соо hаалишанаар хүдэлжэ байна. Тиихэдээ тэрэ жэлдээ үнеэн бүриhөө тугал абадаг, hү hаамаа хододоо дээшэлүүлжэ байдаг юм.

Наhанайнь нүхэр Анатолий Васильевич ажахыдаа механизатораар ажаллана. Энэ эбтэй эетэй бүлэ гурбан басагатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hаалишан Л.И. Чумакова.

Ц.ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ХЭРОССИН ЕСТИВАЛЬ НЭЭГДЭБЭ

Мүнөөдэр, декабриин 23-да, СССР-эй арадай артистка, Гүрэнэй шангай лауреат, Буряад ороной суута хатаршан Лариса Сахьяновагай нэрэмжэтэ заншалта болоhон Бүхэроссин хоёрдохи фестиваль нээгдэхэнь.

Фестивалиин үедэ А. Аданай "Жизель", Л. Книппер Б. Ямпилов хоёрой "Агуу гоохон Ангар дүүхэй" гэhэн зүжэгүүд харуулагдаха юм. Тус фестивалиин түгэсхэлдэ Россин арадай артистка, Гүрэнэй шангай лауреат Петр Абашеевэй түрэhөөр 60 наhанай, зохёохы ажалайнь 40 жэлэй ойнуудта зорюулагдаhан тоосоото үдэшэ үнгэргэгдэхэ. Фестивалиин үедэ Россин арадай артист Петр Абашеев "Жизельдэ - Графай, "Агуу гоохон Ангар дүүхэйдэ" Байгалай образуудые хатаран харуулха юм.

Тус фестивалиин спонсорынь Буряад орондо мэдээжэ болоhон "Ариг ус" гэжэ нэрэтэй худалдаа наймаанай байшан болоно.

Манай корр.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

1992 оной март һарада Буряад Республикын Экономикын министерствын дэргэдэ хүн зонине социальна талаһаа дэмжэхэ республиканска фонд эмхидхэгдэһэн юм. Дэлгүүрэй харилсаануудай үедэ иимэ байгууламжын удха шанарынь угаа ехэ гэжэ ойлгосотой.

Эхиндээ гүрэнэй зүгһоо дэмжэгдэн хүгжөө һаа, саашадаа олзын хэрэг эрхилэгын ашаар мүнгэ зоори оложо, багаар хангагдаһан зонине тэдхэжэ байнхай.

Фондые толгойлогшо С.Н. ТУМУРОВТАЙ газетын корреспондент Галина ДАШЕЕВАГАЙ хоорэлдөө дурадханабди.

ТУҺАЛАМЖА, ТЭДХЭМЖЭ - ОЛЗО ОЛОҺОНОЙ АШААР

КОРР.: Сергей Николаевич, Хүн зонине социальна талаһаа хамгаалха министерство республикадамнай бии ха юм. Үүргыень дабтана бэшэ гүт?

С. Н.: Дабтана гэжэ хэлэбэл, буруу. Илгаамнай юуб гэбэл, министерство хэниие тэдхэхэб гэжэ тодорхойлно, федеральна бюджедһээ абтаһан мүнгэ хубаарилна.

Харин бидэнэр хүн зониие социальна талаар дэмжэхэ федеральна фондһоо бага сага мүнгэ абанабди. Ехэнхиинь олзын хэрэг эрхилһэнэй ашаар бюджедһээ гадуур мүнгэ оложо, энэл зорилго бэелүүлнэбди. Хараалһан программымнай гол хубинь иимэл аргаар гүйсэдхэлөө олодог юм.

Социально-экономическа байдалай муудаха, үнэ сэнгүүдэй дээшэлхэ тума туһаламжа хүлеэһэн зоной тоо олошорно ха юм.

КОРР.: Теэд тэдхэмжэ эриһэн хүн бүхэнэй гуйлтые хангаха арга юу байхаб даа...

С.Н.: Тусхай программануудай ёһоор, ямар бүлэг зондо, хэды хүндэ туһаламжа үзүүлэгдэхэб гээд хуу, урыдлан хараалаатай дурсандагша министерствэгэй хэлсэлэн байха юм.

Тодорхойлбол, нэн түрүүн тусхай дундаа ба дээдэ һургуулинуудта һурадаг үншэн хэнэ студентнэртэ һарын эгээл бага салинтай хэмжээнэй социальна стипенди түлэнэбди. 1994 оной туршада фонд эдэ түлэлгэнүүдтэ 41,6 миллион түхэриг эльгээгээ.

1995 оной июль һарада фондын правлени үншэн хэнэ, тэдхэмжэгүй студентнэртэ "Социумбанк" банкда "Золотая корона" гэһэн кард-счёдуудые нэгээ юм. Иимэ карточка ноосэлһэн мүнгынь жэлэй туршада 90 процентээр арьбажуулха аргатай.

Студентнэрэй зунай 3 һарын стипендиие иимэ счёдуудта оруулһан байнабди. Заагдаһан карточкануудаар городой зарим магазинуудта эд худалдажа абахадаа, бодото сэнгһээнь 10 процент доогуур абаха аргатай юм.

Социальна стипендиин хэмжээн мүнөө 55 мянган түхэригтэ хүрэнэ.

1995 оной юһэн һарын туршада студентнэртэ 68,5 миллион түхэригэй стипенди хубаарилагдаа.

КОРР.: Нёдондо ямар дүнгүүдтэй гараа һэмта?

С. Н.: Хамта дээрээ 3,5 миллиард түхэригэй туһаламжа үзүүлээ һэмди. Энэ мүнгэнэй 65 процентые өөһэдын аргаар олоһон байнабди.

Олзо олохо гол арганнуудаймнай нэгэн гэхэдэ, банкнуудтай харилсажа, сэнтэй сааһанай, вексельнүүдэй эрьесые ханганабди.

1996 ондо 4 миллиард 86 миллион түхэригэй туһа хүргэхэ хараатайбди. Теэд энэмнай бүтэхэ гү, үгы гү - мэдэгдэнэгүй. Юуб гэбэл, олон банкнууд үгырэн һалаха туйлдаа хүрөө.

КОРР.: Уламжалан танай байгууламжа шадаа һаа, шадаад, харин үгы һаа - һалахадаа болохо гү?

С.Н.: Тиимэ лаабдаа. Гэбэшье мүнөө дээрээ Россин бусад регионуудай иимэ фонднууд соо манай фонд эгээл шадалтайнуудай тоодо ороно. Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Н. Жильцов фондын президент мүн. Арадай Хуралай түлөөлэгшэд фондын советэй бүридэлдэ ородог. Ажал ябуулгамнай саг үргэлжын хиналта доро байдаг гээшэ.

Нэгэ үгоор хэлэбэл, засаг түрын зүгһоо хайша хэрэг орхигдоһон бүридэл бэшэбди. Мантай хэлсээ баталхадаа, бусад фирмэнүүд энэ ушарһаа найдалаа мэдүүлдэг юм.

КОРР.: Программануд тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үтыт...

С.Н.: "Россин хүүгэд" гэһэн программатай зохилдуулан, һара бүри үншэн хэнэ студентнэртэ, Афганистанда, Чечен республикада нүгшэһэн сэрэгшэдэй хүүгэдтэ квартал бүридэ, һургуулинуудта үншэн хүүгэдэй эдеэ хоол хямдаруулгада, хүүгэдэй зунай амаралтада жэлэй эхинһээ юһэн һарын туршада 624,3 миллион түхэриг эльгээгээбди.

"Илалта" гэһэн программын ёһоор, 144,3 миллион түхэриг энэ хугасаа соо гаргашалаабди. Афганистанай инвалид-сэрэгшэдтэ нэгэ удаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан эхэнэрнүүдтэ квартал бүридэ пособи эльгээлгэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадые болон тылэй ажалшадые социальна аптекэнүүдээр дамжуулан эм домоор хүнгэлэлтэтэйгоор хангалга - эдэ бүгэдэ бэелүүлэгдээ.

Эхэнүүдые дэмжэхэ программаар юһэн һарын туршада 541,6 миллион түхэриг гаргаабди. Багаар хангагдаһан нарайлха, мүн худөөгэй аймагта жэл хүрөөдүй хүүгэдтэй эхэнэрнүүдтэ нэмэлтэ түлбэри эльгээгээбди.

Хүн зониие социальна талаһаа хамгаалха министерствын районно таһагуудта „1330,2 миллион түхэриг оруулагдаа һэн. Хүшэр байдалда ороһон, багаар хангагдаһан эрхэтэдтэ материальна туһаламжа үзүүлгэдэ энэ мүнгэн гаргашалагдаа.

Бюджедһээ гадуур фонднуудай директорнүүдэй советэй шиидхэбэреэр Инвалидуудай, Наһажаал зоной үдэртэ, олоннитын бусадные хэмжээ ябуулганнуудта зорюулжа 144,5 миллион түхэриг хубитаяа оруулаа һэмди.

КОРР.: Мүнгэн гээшэ тэнгэриһээ тэб гээд буудаггүй. Олзо олохын тула фондын материальна бааза һайжаруулха хэрэгтэй аабдаа...

С. Н.: Энэн тухай һанаа үнөөн болоогүй һаа, хүн зондо хүнгэлэлтэтэй туһаламжа яажа үзүүлхэбибди даа. 1994 ондо, жэшээлбэл, хүн зониие социальна талаһаа дэмжэхэ федеральна фондһоо мүнгэн ороогүй. Эдеэ хоолой "Дисконт" гэһэн магазинтайбди. Хямдашаг, дундуршаг сэнгүүдые тогтоонобди.

Иигэжэ ажал ябуулгаяа хэрэг бүтээхэ ёһоор эрхилбэшье, арга боломжомнай хизаарлалтатай гэжэ онсолоогүйдэ аргагүй.

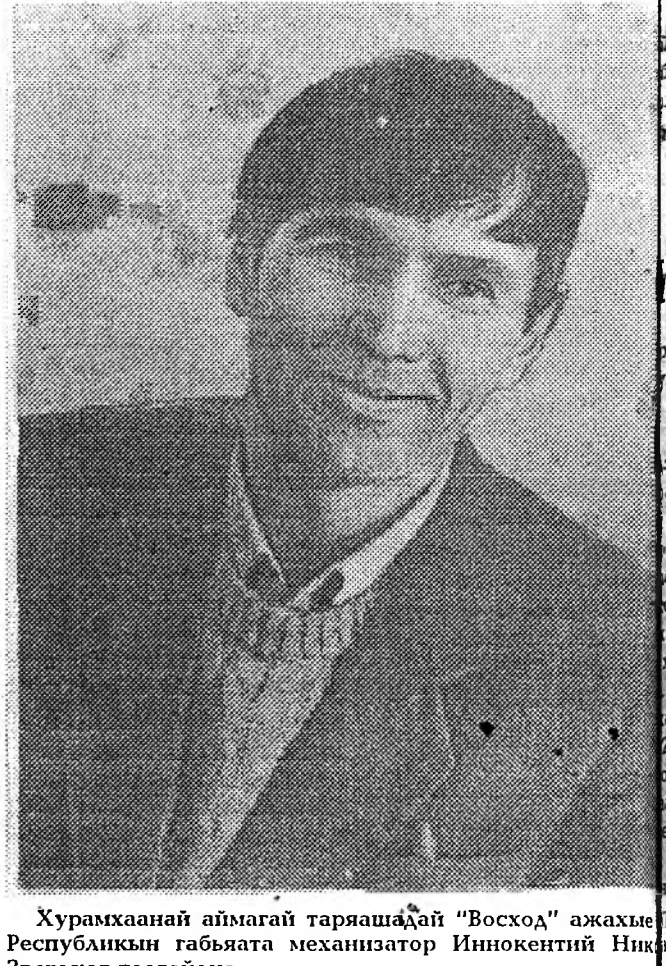

Хурамхаанай аймагай таряашадай "Восход" ажахые Республикын габьяата механизатор Иннокентий Ник Зверьков толгойлно.

Тус ажахыда 9 хүн хүдэлдэг. Ажахы 100 үхэртэй, 27 үнеэдтэй, 10 моридтой. Малайнгаа шэгнүүрые килограммда хүргэжэ, малай һайн шанартай мяха ажахы ондо худалдаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И.Н. Зверьков.

С. БАЛДУЕВА

УРИЕЭ БУСААЖА ЗАХАЛБ

Яруунын аймагай худоо ажахын управленидэ Федеральна эдеэ хоолой корпорацийн Буряадай филиалай түлөөлэгшэ А.Б. Булатовтай ажахынуудай хүтэлөөрилэгшэд, агрономическа албанай мэргэжэлтэд һаяхан уулзаһан байна. Энэ корпорацийнаа аймагай ажахынууд аяар 3 миллиард 186,3 мянган түхэриг эльгээгээ. Эдэнэр намарынь ургасаяа хуряахадаа, уриеэ ороһоор ба тэжээлэй бусад зүйлнүүдээр тэхэрюулэн бусаахаар хэлсээ баталһан байгаа.

Республика дотор мүнөө үедэ талхан дуталдажа эхилбэ. Харин хэлсээ баталһан ажахынууд уриеэ бусаахаяа балай яаранагүй. Хориин ороһо туршаадаг пунктда аймагай "Дружба" колхозһоо оройдоол 80 тонно, Эгэтын совхозһоо 90 тонно ороһон абаашагдаһан байха юм.

Ороһоной үнэ сэнгэй доогуур байһан дээрэһээ ажахынууд корпорацийн эльгээхэеэ яаранагүй. М ороһоной үнэ сэн д хэбэргүй. Тиин декабриин 1-нээ хойшо Эдеэ хоолой кор ажахынуудта яла тохож

Гэхэ зуура энэ уулзал ороһо туршааха тогтоогдонгүй үлэнэни гэмшэлтэй. Тус корпо эгээл ехэ мүнгэ - 619 түхэриг абаһан "Побед эдэ үдэрнүүдтэ тэ шэниисэ эльгээжэ "Ульдэргэ" колхоз, худөө "Юбилейный" коо ойрын үдэрнүүдтэ туршаажа эхилхэнь.

Яагаашье һаа, а ажахынууд Эдеэ корпорацийнаа абаһан ороһоор һооргэнь буса

М. ХАМ

ҮНЭ СЭНГҮҮД АСУУДАЛНУУД

ТҮРГЭН АА ҮНЭТЭЙ

Хэрэгтэй станци хү поездоор ошоходо, гэр бюджедтэ нилээд үнэ боложо үгэхэ юм аабдаа яаралтай хэрэгэй гара яалтайб? Тиихэдэнь сам ниидээгүйдэ аргагүй б юм. Декабриин байдалаар самолёдой сэн иимэрхүү байгаа:

Улаан-Үдэ-Москва гэ дахи рейс - 950 мянган т Улаан-Үдэ-Москва гэ дахи рейс - эконом-кл мянган, бизнес-класс - 1 Санкт-Петербург гэһэн миллион 207 мянган т Улаан-Үдэ-Новосибирс мянган түхэриг, Ул Владивосток - 646 түхэриг, Улаан-Үдэ-Ш мянган түхэриг, Ул Эрхүү - 90 мянган т хүрэнхэй.

Эсэгэ ороно хам Агууехэ дайнай инв болон ветерануудта 1 дохи бүлэгэй инвалид процент хүнгэлэлтэ Студентнэр 20 хүнгэлэлтэтэй билет х абаха аргатай.

Ман

МЕДИГҮҮДТЭ - ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮД, ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТАНУУД

Элүүрые хамгаалгын талаар габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдтэ олгохо тухай Буряад Республикын Президентын 1995 оной декабриин 15-най Зарлигаар хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэбэ гэбэл:

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ГАБЬЯАТА ВРАЧ"

Авачева Валентина Александровна - Н.А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын врач,

Бадмаева Эринжит Базаровна - Улаан-Үдэ хотын медицинын харьяата 1-дохи эмхиин врач,

Батоева Светлана Цыденовна - реабилитационно "Здоровье" комплексын отделениие даагша,

Бухинтуев Доржи Ринчинович - Захаамишай медицинын харьяата районно нэгэдэлэй врач,

Горковенко Владимир Николаевич - Захаамишай медицинын харьяата районно нэгэдэлэй врач,

Догданов Дондон Додбоевич - гүрэнэй санитарно-эпидемиологическа хиналтын Хурамхаанай райондохи түбэй ахамад врач,

Доржиев Цыренжаб Цыдынович - Сэлэнгын районой хизаарлагдамал харюусалгатай "Зүүн зүгэй медицинын түб" гэһэн нүхэсэлэй ахамад врач,

Киселёва Надежда Павловна - Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой медицинын харьяата 2-дохи нэгэдэлэй ахамад врачай орлогшо,

Молонов Александр Дашидондопович - Хяагтын районуд хоорондын тубдиспансерэй ахамад врач,

Товаршинов Искр Ильич - Н.А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын врач,

Цыремпилов Юрий Базарович - Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын управлениин начальник.

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ"

Губенкова Анна Валентиновна - Россин Медицинын эрдэмэй академиин Сибириин отделениин Амисхалай физиологи болон патологиин институдай Буряадай филиалай медицинскэ сестра,

Кондратьева Галина Владимировна - Загарайн районой Онохойн участково больницын ахамад медицинскэ сестра,

Назарова Зинаида Николаевна - гүрэнэй санитарно-эпидемиологическа хиналтын Зэдын райондохи түбэй ахамад врач,

Старков Николай Михайлович - Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын таһагай начальник.

Тармаева Зинаида Владимировна - Буряад Республикын Элүүрые хамгаалгын министерствын эмэй хэрэгсэлнүүдэй шанарые шалгаха инспекциин начальник.

...

Республикын элүүрые хамгаалгада амжалтатайгаар ажаллаһанайнь түлөө Буряад Республикын элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдые Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай Буряад Республикын Президентын 1995 оной декабриин 15-най Зарлигаар Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба гэбэл:

Ангискеева Евгения Жамбаловна - медицинскэ түргэн туһаламжын республиканска түбэй врач,

Баирова Софья Ринчиновна - реабилитационно "Здоровье" комплексын ахалагша медицинскэ сестра,

Базарова Эльвира Эрдынеевна - Н.А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын врач,

Егорова Людмила Ивановна - Хяагтын медицинын харьяата нэгэдэлэй ахамад врачай орлогшо,

Суханова Луиза Хабаловна - Н.А. Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницын врач,

Тугутова Мариэтта Александровна - Буряад Республикын Хүн зониие социальна хамгаалгын министерствын врачебно-ажалай шалгалтын комиссиин врач,

Хандаева Тансия Ильинична - реабилитационно "Здоровье" комплексын инструктор.

Амаршалга

...йнай ба ажалай ветеран, Буряад ...бликымнай үншэй журналистнуудай нэгэн ...хаил Батомункоевич Шагдуржапов эдэ ...үүдтэ тэбхэр 70 наһатай болобо.

...НАРАНТНАЙ ...ҮШӨӨЛ ЭРТЭ

...хаил Шагдуржаповай Аргатын дунда ...лиин 7-дохи класста һуража байхадань, ...ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилээ ... Нютаг нютагуудай бүхы эрэшүүл манай ...э добтолон орохон фашис булимтарагшадые ...амна сохихо гэһэн нэгэл зорилготойгоор ... руу мордожол байба. Һургуулиин үхибүүд ...эй эзэн эхэнэрнүүд бүхы хүндэ хүшэр ...е хэхэ баатай болоо һэн шуу. Һаял 16-тай ...о ябаһан Михаил үбһэ тэжээл, түлеэ залһа ...элсэхэ, колхозой поли дээрэһээ орооһо ...хуряаха хэрэгтэ хамсыгаа шуун оролсоһон ... Тиигэжэ дайнай хүшэр жэлнүүдтэ тэрэ ...ара хүдэлмэри хэжэ, хүдэржэһэн намтартай. ...2 ондо ургаса таряан һайнаар ургаһан байгаа. ...ор, машинанууд, дайнай үедэ хаанаһаа байха ...а. Ушар тиимэһээ тэрэ жэлэй баян ургасые ...ень, нэгэшье гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа ... фронт руу эльгээхэ бологдоо һэн. Ара ... ажалда ябажа байтараа, Михаил ...ржапов 1943 оной янгинама хүйтэн январь ...а районой военкомадта дуудуулаад, сэрэгэй ...а ошохо ёһотой болоо һэн.

Аргатаһаа Баргажан ошоһоноо һайн лэ ...аб. Нютагаймнай Бубе Балтуев гэжэ ...өөл нэгэ шаргада бидэниие һуулгаад, 100 ...километр зайда байдаг районой түб ошохоор ...бди. Нэгэ шарга дээрэ 7 хүн яажа нууха ...иимэһээ харгынгаа ехэнхи хубиие ябагаар ...бологдоо һааб даа. Харгыдаа амаржа нэгэ ...д, военкомадтаа хүрөө һэмди, - гэжэ мүнөө ...ил Батомункоевич хөорэдэг.

...ан-Үдэһөө гараад, Калининска областиин ...рк гэжэ хотодо хүрэжэ ерэмсээрээ, солдадай ...а үмдэжэ, винтовко, хүрзэһөө эхилээд, ...та хэрэгтэй бүхы юумэн үгтөө ааб даа. ...жэ Михаил Шагдуржаповай алба хэдэг ...ьоной солдадууд үдэр бүриин шанга ...гонуудые хэжэ, олон километр ябагаар ...даг, сагаалса буудадаг, фронт дээрэ ...ахаар дүй дүршэлдэ һурадаг байгаа. ...ьегүй Михаил Батомункоевич Советскэ ...й Маршал Иван Баграмянай ударидадаг ...охи Прибалтийска фронтын 22-дохи ...ково дивизиин бүридэлдэ оруулагдаба.

...гэтэ 80 километр зайе түргэн саг соо дабажа ..., хүрэжэ ерэхэдэнь, нэгэ хадын бооридо ...ал Баграмян уттажа, "Сайн байна, бүргэдүүд!" ...үгэнүүдээр амаршалһан байгаа. "Тиихэдэ би ...бэшэ, харин тахяагай норошоһон дальбараа ...эр өөһэдыгөө тооложо байгаа һэм", - гэжэ ...ил мүнөө хөөрэдэг.

...йнай дүлэн соогуур ябажа, немец ...тарагшадые һүнөөхэ гэһэн зорилгоёо ябаган ...й полк амжалтатайгаар дүүргэжэ ябаба. 1944 ...үбэл нэгэ дэрээбэниие дайсадһаа сүлөөлхэ ... дайшалхы даабари дүүргэжэ ябатараа, ...ил хүндөөр шархатаа һэн. Тэрэ ...атаһанаашье ойлгонгүйгөөр поли дээрэ ...жэ байһанаа һанадаг. Уданшьегүй санитарка ...ие абаашаад, врачнууд хүлдэнь операци ... байгаа. Хүлдөө операци хүүлэһэнэй удаа ...во хото эльгээгдэжэ, тэндээ хахад жэл тухай ...тальдо аргалуулһан юм.

...эгэй госпиталь соо аргалуулһанай удаа ...ил Батомункоевич дахинаа фронт ошохо ...гаа мэдүүлбэ. Тиихэдээ тэрэ 272-дохи ...ково полкодо эльгээгдээд, уданшьегүй Шауляй ...сүлөөлгэдэ хабаадаа һэн. Тэрэ байлдаанай ... Михаил хоёрдохиёо шархатаа болэй. ...овско областиин Арзамас хотын госпитальдо ...һара соо хэбтэжэ, дахинаа аргалуулха баатай ... Медицинскэ комисси тобшолол хэхэдээ, ...гэ Шагдуржапов ябаган сэрэгтэ алба хэжэ ...агүй гэһэн үнэмшэлгэ үгөөд, Владимир хотодо ...й 9-дохи танкова полкдо эльгээгээ һэн. Эндэ ... байхадань, үнинэй хүлеэгдэһэн илалтын ... нюдэндөө нулимсануудтай һайндэр" ерээ ... Дайнай дүүрэһэн тухай мэдээн, ...үрөөшье, олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн ...түрэнэй туйлай ехэ илалта байгаа гээд ...ушье, Илалтын 50 жэлэй ойн жэлдэ бидэ ...аа мэдүүлхэ эрхэтэйбди.

...5 оной ноябрь һарада "дайгаа даралсажа, даагаяа һүүлдэжэ", түрэл нютагаа бусаа бэлэй. Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ хүдөө нютагуудта юун байхаб даа! Үлэсхэлэн хооһон, эд бараа болон бусад юумэнэй үгы хадань яахабши? Дайнһаа бусажа ерэһээр М. Шагдуржапов колхоз соогоо хоёр жэл соо тоо бүридхэгшөөр ажаллаба. Удаань тэрэ Улаан-Үдэ ерэжэ, ямар нэгэ мэргэжэлтэй болохо гэжэ шиидэһэн байгаа. 1948 ондо Эрхүүгэй юридическэ һургуулида ороод, хоёр жэлэй туршада тэрэнээ дүүргэһэн юм. Юристын дипломтой болоһон байбашье, урдань баяшуулай тоодо ородог гэр бүлэдэ түрэһэн байгаа гэһэн шалтаг олоод, өөрынгөө мэргэжэлээрээ ажаллаха аргагүй байһан гээшэ.

Гэбэшье һайн хүнүүд хаанашье олдодог гээшэ ааб даа. Мүнөө үндэр наһатай болоод ябадаг Иван Спиридонович Комиссаров болон бусадай туһаламжаар Буряадай радиокомитедтэ ажалда орохон юм.

Тэрэ гэһээр Михаил Шагдуржапов өөрынгөө ажабайдалые журналистын хүнгэн бэшэ ажалтай холбоһон гээшэ. Радиокомитедэй "Һүүлэй һонинуудай" редакцида удаан саг соо ажаллахаһаа гадна "Буряад-Монгольский комсомолец" газетэдэ, мүн "Заря коммунизма", "Огни Курумкана" газетэнүүдтэ хурса хурдан гуурһаяа туршаһан байна.

Журналист Михаил Батомункоевич гол түлэб ород хэлэн дээрэ бэшэдэг байбашье, түрэл буряад хэлээ һайн мэдэдэг. Тиимэһээ тэрэ Буряадай номой хэблэлэй газарта хүдэлжэ байха үедөө уран зохёолшод Д. Батожабай, Ц. Номтоев, В. Лубсанов болон бусадай зохёолнуудые ород хэлэн дээрэ оршуулһан, олон хэнэгээр хэблүүлһэн юм.

Михаил Батомункоевич 70 наһанайнгаа дабаан дээрэ гараад байбашье, хүл хүнгэн, хүхюун дорюун, холшор зугаатай, олон нүхэдөөрөө баян зандаа. Наһанайнгаа хани нүхэр Софья Будажаповнатайгаа хамта хоёр басага ехэ болгожо, ажабайдалайнь үргэн замда гаргаһан байна.

Михаил Шагдуржапов юрэнхыдөө гараа дэлгээд гү, али гараа хармаандаа хээд һуудаггүй, ямар нэгэ ажал өөртөө олоһон лэ байдаг. Һонин статьянуудые газетэнүүдтэ бэшэжэ, дүй дүршэлөөр баян һэн туле ямар нэгэ мүнөө үеын тухашаруу, торожо унатараа гүйлдэжэ ябадаг олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ туһалха гэхэ мэтэ ажал олоод лэ ябахал даа.

70 наһан эрэшүүлдэ дунда зэргын наһан гээд хүн зон хэлсэдэг. Михаил Батомункоевич Шагдуржаповта дунда зэргынгээ наһанда ябанат, " наһантнай үшөөл залуу, наран үшөөл эртэ байна" гэжэ хэлээд, урдатнай үшөө олон дабаан - олон жэлнүүд таниие хүлеэнэ, тэрэ дабаануудые урагшатайгаар дабажа гарахыетнай үреэгээд, ута наһатай, удаан жаргалтай ябахыетнай хүсэнэбди.

С. ОЧИРОВ.
Россин Федерациин Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

Буряад Республикын Арадай Хуралай

Тогтоол

"ИНВЕСТИЦИОННО НАЛОГОВО УРЬҺАЛАМЖА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал **иигэжэ тогтооно:**

1. "Инвестиционно налогово урьһаламжа тухай" Буряад Республикын Хуулиие абаха.

2. Гараа табижа, арад түмэндэ дуулгахынь тула Буряад Республикын дурсагдаһан Хуулиие Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото
1995 оной ноябриин 23.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ

ИНВЕСТИЦИОННО НАЛОГОВО УРЬҺАЛАМЖА ТУХАЙ

СТАТЬЯ 1. Тус хууляар тодоруулагдаһан гуримай ба эрилтын ёһоор гүрэнэй засагай зургаануудаар гү, али налогой зургаануудаар предприятинуудай налогово түлбэриин болзорые хойшолуулгые инвестиционно налогово урьһаламжа (саашадаа налогово урьһаламжа гэгдэхэ) гээд ойлгогдодог.

СТАТЬЯ 2. Предприятинууд, организацинууд ба эмхи зургаанууд налогово түлбэриин хэмжээе бага болгохо эрхэтэй гэбэл:

- сэнһээнь 15 процентээр:

1. Худалдагдажа абтаһан ба ашаглалгада оруулагдаһан түхеэрэлгэнүүдэй сэхээр шэглүүлэгдэжэ ба бултадаа хэрэглэгдэжэ байбалнь:

а/ урдань гадаадаһаа худалдагдажа абтаһан түхеэрэлгэнүүдые һэлгэхын тула;

б/ предприятиин эрдэмэй-шэнжэлгын ба туршалгын - конструкторска худэлмэри эрхилхын тула, тэрэ тоодо эдэ худэлмэринүүдэй дүнгүүдые худалдахын тула:

в/ оршон тойроһхиие үлэгдэлнүүдээр бузарлалгаһаа хамгаалхын тула;

2. Тус статьягай 1-дэхи пунктда заагдаһан найман жэлэй саада тээ худалдажа абтаһан ба ашаглалгада оруулагдаһан түхеэрэлгэнүүдэй (предприятиин ябуулжа байһан амортизационно политикын хэмжээн соо).

3. ЭВМ-ээр хүтэлбэрилэгдэдэг автоматическа лининүүд ба автоматизированнэ участогуудай;

4. Эрэмдэг бэетэйшүүлдэ худэлмэриин газар биш болгохын тула абтаһан түхеэрэлгэнүүдэй

- сэнһээнь 10 процентээр:

1. Худалдагдажа абтаһан ба ашаглалгада оруулагдаһан түхеэрэлгэнүүдэй сэхээр шэглүүлэгдэжэ ба бултадаа худэлгэгдэжэ байбалнь:

а/ экологическа хойшолонгүйгөөр ажаһуудалай үлэгдэлнүүдые ашаглан хэрэглэхын тула;

б/ шэб шэнэ экологическа сэбэр технологинуудые нэбтэрүүлгын тула

2. Худэлмэриин нэмэлтэ газарнуудые биш болгохын тула түхеэрэлгэнүүдые абахын тула

3. Багаар хангагдагшад гэжэ тоологдоһон хүн зондо үзүүлһэн хангалгын тула;

Багаар хангагшад гэжэ тоологдоһон хүн зоной категори ба хангалгын бүридхэл Буряад Республикын Хүн зониие социальна талаар хамгаалгын министерствээр баталагдадаг.

Предприятида налогово урьһаламжа үгэхэ бухы ушарнуудта урьһаламжын хэлсээнэй гуримые (тэрэниие баталхаһаа урид) налогово зургаан зохихо бюджедэй гүйсэдхэлгын түлөө харюусадаг финансын зургаантай зүбшэдэг.

СТАТЬЯ 3. Налогово урьһаламжын дүн хамтын хэмжээе тоолон гаргахада түхеэрэлгын худалдан абтаһан сэнгээрнь тоологдодог, харин эд бараа андалдаха ушарта энэ үедэ хүсэндөө байһан 'дэлгүүрэй (биржевэ) сэн хэрэглэгдэдэг.

СТАТЬЯ 4. Тус Хуулиин 2-дохи статья соо заагдаһан предприятинуудта үгтэхэ налогово урьһаламжын ба налогово хүнгэлэлтэнүүдэй дүн хамтын хэмжээн календарна жэл соо абтаһан олзоһоо түлэгдэхэ налогой хэмжээе 50 процентһээ ехээр доошолуулха ёһогүй;

СТАТЬЯ 5. Тус Хуулиин 2-дохи статья соо заагдаһан предприятинууд налогово урьһаламжа абахын тула урьһаламжын хэлсээнүүдые предприятиин бүридхэлдэ абтаһан газартахи налогой зургаануудтай баталдаг. Урьһаламжын хэлсээнэй түхэлые Буряад Республикадахи Налогой гүрэнэй инспекци Буряад Республикын Экономикын министерствэтэй ба Финансын министерствэтэй хэлсэн тодорхойлдог. Тиихэдэ налогой зургаан предприятида эрилтэ табиха эрхэгүй гэбэл:

а/ Хэрбээ предприятитай бусад болзор тушаа хэлсэгдээгүй байбалнь, хэлсээндэ гар табигдаһанһаа хойшо хоёр жэлһээ урид урьһаламжа бусаажа эхилхые, түрүүшын хоёр жэлые оруулан, табан жэлһээ урид бултыень түлэхые;

б/ үгтэһэн налогово урьһаламжын дүн хамтын хэмжээн дээрэ хэрэглэлэй сэнгүүдэй хамтадхаһан индексһээ дээшэ процент тогтоохые, энэнь урьһаламжын хэлсээнэй үедэ республикын газар дайда дээрэ хуулита индекс гээд Буряад Республикын Госкомстадаар мэдэрэгдэһэн ба саарһан мүнгэнэй сэнгэй унаһан хэмжээе харуулһан, мүн Буряад Республикын Экономикын министерствээр налогой зургаануудта мэдээсэгдэһэн байха зэргэтэй.

СТАТЬЯ 6. Налогово урьһаламжа абаһан предприяти "Россин Федерациин налогой эмхи журамай үндэһэн һуури тухай" Россин Федерациин Хууляар хараалагдаһан налогово хүнгэлэлтэнүүдэй нэгэ зүйльнь гээд тодорхойлогдодог, тэрэ Буряад Республикын Арадай Хуралаар ба нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаануудаар тус Хуулиин тогтооһон гуримай ба эрилтын ёһоор предприятинуудта үгтэдэг.

СТАТЬЯ 8. Нютагуудай социально-экономическа хүгжэлтэдэ туһаламжа үзүүлхэ гү, али тус нютагуудай хүн зондо тон шухала хангалта үзүүлхэ онсо удха шанартай захил дүүргэхэ предприятида, ямаршье эмхидхэлэй - хуулита түхэлэй зөөритэй байг, Буряад Республикын Арадай Хурал ба нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаанууд налогово хэлсээнэй үндэһэн дээрэ, бюджедтэнь оруулагдадаг мүнгэн зөөриин хэмжээнэй зэргээр тусхай зорилготой налогово хүнгэлэлтэнүүдые предприятинуудта үгэдэг.

СТАТЬЯ 9. Хэрбээ налог түлэгшэ тус Хуулиин 8-дахи статьятай тааралдуулан тусхай зорилготой налогово хүнгэлэлтэнүүдые абахаяа хүсэбэл, тэрэ зохихо налогой зургаануудтай налогово хэлсээ баталха үялгатай.

СТАТЬЯ 10. Предприятиин налогово хэлсээгээ эбдэһэн ушарта бюджедтэ оруулагдаха бухы мүнгэн тиимэ хэлсээнэй үгышье һаань, мүн энэ мүнгэнэй 25 процентнь яла болгогдон нэхэгдэжэ, зохихо бюджедтэ оруулагдадаг. Иимэ шиидхэбэри нютагай зохихо захиргаан абадаг, хүсэндөө байгаа хуулитай тааралдуулан, тэрэниень предприяти буруушаан сүүдэй гуримаар гомдол барижа шадаха.

СТАТЬЯ 11. Инвестиционно налогово урьһаламжа абаха болоһон предприяти тэрэнээ бултыень бусаатараа өөрынгөө хуулита статусые хубилгаха ёһогүй.

Буряад Республикын Президент
Л.В. ПОТАПОВ.

Улаан-Үдэ хото
1995 оной ноябриин 23.

ТОЛИ

ЭРДЭМТЭДТЭ - ҮНДЭР НЭРЭ ЗЭРГЭНҮ

hүүлэй жэлнүүдтэ Буряадай эрдэмтэдтэ гансал манай бэшэ, харин гадаадын гүрэнүүдэй эрдэм ухаанай эмхи зургаа үндэр нэрэ зэргэнүүд олгогдоно

hаяхан баярта мэдээсэл абтаба. Россин Эрдэмэй ака Сибириин таhагай Буряадай Байгаали шэнжэлгын инст худэлмэрилэгшэдтэ - органическа бодосуудай лабораториие худөө ажахын эрдэмэй доктор Галина Доржиевна Чимитдорж институдай ахамад эрдэмтэ худэлмэрилэгшэ, худөө ажахын э доктор Цыденжаб Хутанович Цыбжитовтэ, Буряадай гүрэнэ ажахын академиин профессор, биологиин эрдэмэй ка Татьяна Михайловна Корсуновада газарай хүрьhэ шэн байгаалиие хамгаалха талаар ехэ ажал ябуулhанайнь Петровско Эрдэмэй ба искусствын академиин г корреспондент гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдобо.

Мана

ҮНГЭРhЭН ЗУУНАЙ ҮЛЬГЭРhӨӨ

(Хуряангыгаар үгтэбэ)

Дээдэ эзэн императорай уг залгамжалха хан тайжа - Николай Александрович гэгшэ өөрын ниислэл хотоhоо урагшаа гараад, Одессээр гадаада далай хүрэжэ, тэндэhээ пароходто hуужа, урда зүгэй далайнуудаар тамаран, тиишэнхи орон нютагуудые үзэhөөр, Орос ороной зүүн зүгhөө гэдэргээ бусаха замынь Московско трактаар үргэлжэлөө hэн.

1891 оной июниин 18-да үдэшын 9 сагта Хориин сайднар бүгэдэ зонтоёо Хэндын үртөө дэ уттамжын байра түхеэржэ Хориин ахалагша тайшаа Цыдэн-Доржо Аюшын түрүүтэй, олон отогой гулваанар, мүн эхэнэр, эрэгүй олон зон уттаа.

Хан тайжа хара повозко тэргэhээ буухадаа, уттажа байhан улад эрхэтэнэйнгээ улайха шарайе харахагүй, харин хаана холо уняартан хүхэрэгшэ уулын оройе шэртэhээр, аргаахан газар гэшхээ hэн гэхэ. Уттажа байhан олон зоной дунда тамхи жажалжа байhан хирбээ хара хазаар hахалтай үбгэн:

- Ай хөөрхы, албатан зонойнгоо шарайе адаглан харахын орондо аяар хаанахи агуулын оройе харahаар бууба даа, алтан түрээ алдаха, алдар нэрэhээ хахасаха зайламар байна даа, зайлуул ехэ, - гэбэ ха. Хажуудань зогсолсожо байhан ямаан hахалтай сагаан толгойтой үбгэн:

- Тиимэ даа, саанahаа дүлгэ бурууталй тайжа байна даа, дайнай хүлдэ дайруулжа болохонь дамжаhүй, - гэжэ ажаглаба гэхэл даа.

Энэ үе соогуур ахалагша тайшаа Цыдэн-Доржо Аюшын гэгшэ:

- Бүгэдэ хори уласай мэдэл соо амгалан оршожо байнам, - гэhэн үгоор мэдээсэл (рапорт) хан тайжада бариба юм гэхэ. Ара таладань зогсожо байhан тайшаа, гулваанар сагаан мүнгөөр бүтээгдэhэн кресло-шэрээе дүрбэн хүлhөнь дүнгэжэ, хан тайжада үргэл болгожо ёholоод, мүнөө шэнээр баригдahан уттамжын үргөөгэй хойморто табижа, Николай Александровичые урижа hуулгаба гэхэ. Ингэжэ Хориин зоной хүндэ ямбада хүртэлсэжэ, амаржа хоноод, үглөөдэрынь Үдын-Байшан тээшэ замаа үргэлжэлүүлээ. Хориин сайднар арад зонтоёо хамта мори hэлгэжэ ябаад, (хазаар мореор) город хүрэтэр үдэшэлсэhэн түүхэтэй. Энэ хүндэ ямбадань, уттамжа, үдэшэлгынь ёholоддо хан тайжа ехэтэ баясажа, эзэн императорай нэрэhээ, сэрэгэй губернаторай захиралтаар "Хориин бүхы зониие hайн зон", - гэжэ соносхоноб гэжэ айладхahан байдаг.

Хожомынь 1896 ондо (бэлэй гү?) зун император II Николайн хаан шэрээдэ hуурhанай баярта Хориин буряадhаа олон тоото түлөөлэгшэд уригдан ошоhон байна. Дурдабал, (зарим тэдыень) Зүүн Сибириин ламын шажантанай ахалагша бандида hаарамба - Шойнзон Ирөөлтын, Баргажанай дасанай шэрээтэ Сэдэн Шодын, Хүлэн нуурай дасанай Гэлэн - Сэнгэжаб Баниин, Худанай дасанай гэлэн Намдал Цыдэнэй, Хориин ахалагша тайшаа Цыдэн-Доржо Аюшын гэхэ мэтэ гушаад хүн Эзэни хото (Санкт-Петербург) Оросой ехэ хаанние бараалхахаяа мордоhон гэхэ.

Эзэни хото хүрэхэдэнь, буряад угсаатанай түлөөлэгшэдые хүндэтэй дээрэ хүлеэн абажа, ами аминдань түбэй зошолуурта (гостиницада) таhалгануудта байрлуулба. Али болохоор тааламтай уттаа hэн ха. Нэгэтэ үглөөгүүр "гуйлга" бэшэжэ, элшэн сайдаар дамжуулан, хаантай бараалхаха болобод. Эзэн хаанай эрхэтэн зонтоёо бараалхадаг ехэ танхим соо Хориин буряадай түлөөлэгшэд hубарин орожо, жэрын зогсохынгоо тэндэ нэгэнэйнь аманhаа:

- Хаан бурхан хоёр адли гэгшэ гүбди, - гэжэ бултал хаандаа мүргэжэ забдабад ха. Гушаад хүнэй нэбшэгэрээрээ мүргэжэ - унажа, бодожо байхада, тэдээн соohоо гансал Худанай дасанай гэлэн - Намдал Цыдэнэй (Худанай лама - боржогор Сандан гэгшэ) хаанда мүргөөгүй, ёдойн зогсожо үлэhэн гэхэ.

- Хаантай бараалхаад гаража ошоhон хойноо, үшөө наашаа бусажа ябахадаа Ирөөлтын хамба түрүүтэй Худанай ламада хандажа:

- Таамнай хаан бурханда юундэ мүргэбэгүй hэмта? - гэжэ асууба ха. Харюудань Намдал Цыдэнэй гэгшэ хёрбогор хурса нюдэеэ сабшасагаан, тэрэл харahан тээшээ хүдэлэнгүй hуурhан шэгээрээ:

- Гэлэн хүн гэргэтэй хара хүндэ мүргэхэ ёhогүй юм гэжэ бурхан багшын суртаалнууд соо бэшэгдэнхэй байгшал даа, - гэжэ хэлэhэн юм гэлсэдэг. Энэ асуудалаар ондоо хөөрэлдоон болонгүй, энээгээр лэ эсэс табиhан. Үнэндөө Худанай ламаhаа дээдэ тээ эрдэмтэн тус бүридэл соо үгы байгаа гэжэ хожомшог эли болоhон юм. Тэрээн тухай "табадугаар ороной ёгозор" гэжэ гү, али "Хэжэнгын табан наранай нэгэн юм" гэжэ абаралдуулhан үгэнүүдэй газаагуур ошоогүйнь ойлгосотой.

Худанай лама - Намдал Цыдэнэй гэгшэтэй шойро хаялсаха зорилготойгоор ехэ номшо хүн зорюута ерэhэн аад, богоhыень алхажа ороод, үни болонгүй нэгэ тороод, үгэ андалдahаар байтараа, ушоо хөөр тороходоо, аниргүй гаража ошоhон юм гэлсэгшэ. (Дэлгэжэ бэшэхэдэ ута болохо дээрэhээнь богонёор хэлэгдэбэ).

Тэрэ Санкт-Петербургда барлагдадаг нэгэ hонинцо иигэжэ бэшэгдэнхэй байгаа гэбэл: "Холын зүүнэй буряад уласнаа бууhан айлшад соohоо нэгэл хүниинь ёho гуримаа мэдэхэ байгаа". Тэрэ эзэн хаанда мүргоогүй. Худанай лама тухай хэлэhэн үгэнүүд.

Буряад оронhоо ошоhон түлөөлэгшэд булта нютаг нютагаараа тарahан ааб даа. Тиин Худанай ламаhаа (Намдал Цыдэнэйхиhээ) нютагайнь зон hонирхоhоной тэдысэ ябажа ерэhэн ушараа хөөрэхые гуйба гэхэ. Тэрэ тон үсоохэн үгөөр иигэжэ харюусаа:

- Эзэни хото гаража, сагаан хаантай бараалхаабди. Яаралгүй hайн ябажа бусаабди. Ошолдоhон зон соомнай дээгүүр нэрэ, хэргэмтэн бии аад лэ, ушар ёho мэдэхэгүй зон байhанаа харуулаа hэн. Хориин ахалагша тайшаа Цыдэн-Доржо Аюшын, Асагадай дасанай гэлэн - Шойнзон Ирөөлтын гэгшэдэй тиимэ зон байгаа. Юрэдөөл, хатahан модондо хадаг уяhан мэтэ, hарлаг үхэртэ hэтэр уяhан мэтэ.

Ерэн юhэн жэлэй саана хэлэгдэhэн эдэ угэнүүд соо мэргэн ошон, үльгэрэй гүнзэгы бодол хабсараад, хойто үеын зондо шэдитэ hургаалай шэртэhээр шэрбэн байна бэшэ гү?..

Дансаран Доржогутабай.

Хоорхэ нютаг.

Уншагшадаймнай туршалгануудhаа

БАГША ХАМБЫН ТООНТОТОЙ

Догдон Ринчинович Цыпуев нилээд баян намтартай юм. Үнгэрэгшэ намар тэрэ 60-тай болоо.

Догдон Ринчинович Агваан Доржиевай тоонто гэжэ Буряад соогоо суурхahан Загарай

Шэбэр нютагта 1935 ондо түрөө hэн. Эндээ буряа hургуулиин 4 класс, Үнэгэтэйдэ 7 класс дүүргээд, Онохойн с нягталан бодогшоор худэлhэн байна.

1965 ондо Буряадай худөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдые б техникум дүүргээд, Хуушан-Хүрбэдэ зоотехнигээр, Шэнэ-Х сомон түрүүлэгшээр, Шулуутын интернат hургуулиин дир ажахын талаар орлогшоор, Хара-Шэбэрээ бусаад, ма наймаалагшаар, Первомаевкын худалдаа наймаанай нэ түрүүлэгшээр, луговодоор ажаллаа.

1979 онhоо Улаан-Удын Загорск тосхондо гэр бүлөөрөө авиазаводой аэродром харууhалгын албанай худэлмэри уялга 16 жэлдэ жэншэдгүй дүүргэжэ, 1995 оной намар пенси 3 хүбүүн, 2 басагатай.

Догдон Ринчинович сүлоо сагтаа арадай дуунай маягаа нютаг, тоонтоёо магтahан шүлэгүүдые бэшэхэ дуратай юм.

НЮТАГАЙМ АХА ДҮҮНЭР

Агваан Доржиевай гэгэн дурасхаалда

Аажамхан Хара-Шэбэрнай
Агваан Доржиевай
тоонтотой.
Ажалша бэрхэ нүхэднай
Арад зондоо хүндэтэй.
Гоёхон Хара-Шэбэрнай
Гүшэг хамбын тоонтотой
Гомбо-Намжил Заятуевнай
Гүрэн соогоо хүндэтэй.
Баянхан Хара-Шэбэрнай
Багша хамбын тоонтотой.
Будамшууе бэшэhэн
Шагжимнай
Буряадхан орондоо
хүндэтэй.

Уужамхан Хара-Шэ
Унзад хамбын тоонт
Үетэн манай нүхэдна
Үргэн Буряадтаа хүн
Сэсэгтэйхэн Хара-Ш
Цанид хамбын тоонт
Сэсэн сарюун нүхэдн
Совет орондоо хүндэ
Дуулимхан Хара-Ш
Далай багшаhаа үрш
Дылыков Санжа-
Ракш
Дэлхэй дээрэ хүндэт

ТЭГШЭ БАЯН hУУГЫШ ДАА

Саяан хубүүнэйнгээ 30 наhатай болоходо

Түрэhэн тоонто нютагтам
Түрүүшын хүбүүн түрөө
hэнши,
Түби hайхан дэлхэй дээрэ
Тэгшэ баян hуугыш даа.
Хара-Шэбэр нютагтам
Хайрата хүбүүн түрөө
hэнши,
Хани hайхан нүхэртээ

Хүбүү, басагаяа үрг
Сэлгеэхэн Хара-Шэб
Саяан нэрэ абаа hэн
Сэсэн сарюун сэдьхэ
Сэбэр hайхан ябыш
Байhан тоонто нютаг
Балшар хүбүүн түрөө
Баян Буряад орондо
Баясан жаргажа hуут

ДҮРБЭН САГ

Хабарай сагай ерэхэдэ,
Хүхы шубуун донгододог
юм.
Холшор залуу ябахада,
Хатар наадан болодог юм.
Зунай сагай ерэхэдэ,
Зүлгэ ногооншье ургадаг юм.
Залуу наhандаа ябахада,
Зугаа наадан болодог юм.
Намарай сагай ерэхэдэ,

Набша намаашье ша
Нютагhаа холо ябах
Нүхэд бултадаа hан
Үбэлэй сагай ерэхэдэ
Үдэ мүрэншье хүрэдэ
Үндэр наhатай болох
Үе мүсэшье хүшэдэг

ХАРА-ШЭБЭРЭЙМНИ ГОРХОН

Дабхар-Сагаанайм
боориhоо
Долгилон урдажа бууhан
юм.
Дуулимхан Шэбэртэм
ерэхэдээ,
Дууhыень ундалжа шадahан
юм.
Улаанхан хадынгаа
боориhоо
Уруудан урдажа бууhан юм.
Уужамхан Шэбэртэм
ерэхэдээ,
Ундалжа бултыень шадahан
юм.
Хүрбэ Үдэ хоёртоёо

Хүүежэ баруулжаа
Сэлэнгэ мүрэнтэеэ хаа
Сэбэрхэн Байгалдаа о
Бууралхан Байгалы
Баяртайхан хүлеэжэ
Дүрбүүлэн хамта су
Дэлхэйдээ суурхуула
бай
Баянхан Байгалайм
Бүхы дэлхэйhээ ерэд
Буряадхан оронойм
Бардамаар суурхуул
бай

АРАДДАЙМНАЙ АМАН ЗОХЁОЛОЙ АБДАРЬАЛ

ЁОХОРОЙ ДУУНУУД

Мухарюухай тэргэмнай
Модон голой хүсэн лэ.
Монсолзоошо бэемнай
Манай, танай хүсэн юм.
Айдуумнай hайбарлаа,
Айдуумнай ёроолоо.
Тэхэрюухэй тэргэмнай
Түмэр голой хүсэн лэ.
Тэбхэлзэгшэ бэемнай
Танай, манай хүсэн лэ
hайдуулай hайбарлаа,
hайдуулай ёроолоо.

х х х

Үндэр хадын саанahаа
Үүрэй сайтар хатарая.
Урдуур hуурhан залуушуул,
Ерыт наашаа наадандаа.
Набтар хадын саанahаа
Наранай гараса хатарая.
Хойгуур hуурhан залуушуул,
Ерыт наашаа наадандаа.

Агын округой Согто-Хангил нютагта ажahуудаг Сэсэгма Цыденовна Цыренжаповагай суглуулбариhаа.

ШЭНЭ НОМТОЙ ТАНИЛСАЛГА

Декабриин 21-дэ П.И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй колледждо Буряадай элитэ композиторай 80 наhанай ойдо зорюулжа, О. Куницынай бэшэhэн "Жигжит Батуев. Наhанай очерк ба зохёохы зам" гэhэн номой презентаци үнгэрбэ. Буряадай габьяата артистнар Б. Базаров, Л.Дадуева, Л.Свитина Улаан-Удын хүгжэмэй hургуулиинхид, хүгжэмэй колледжын, соёл болон искусствын үчилициин hурагшад Ж.Батуевай дуунуудые дуулажа, ёохор татажа урмашуулба.

Презентациин айлшан, олон жэлдэ Жигжит Абидуевичтай худэлhэн З.Б. Тогачеева аха нүхэрэйнгөө зохёохы зам, абари зан тухайнь өөрынгөө hанамжа хэлээд, амаршалба. Соёлой министерствын методическа кабинедэй түлөөлэгшэ В.И. Теплов композиторые амаршалаад, хүгжэм бэшэхэ урма зоригыень онсолон тэмдэглэжэ, бэлэг барюулба.

Тус үдэшэ эмхидхэhэн ажалшадта, айлшадта, дуу хатар гүйсэдхэhэн артистнарта Ж.Батуев энэ шэнэ ном бэлэглээ.

В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ,

оюутан.

олын Хурамхаанай аймагай аглаг сэбэр агаартай, тэ һайхан байгаалитай, ой тайгаар, ан гүрэһоор, ье баян Бархан үндэр уулын хормойдо түбхинэһэн отагай зон ехэ бэлигтэй хүнүүд юм.

тагай арадай театрай 60 жэлэй ой ерэхэ хулгана сэхэнь. Энэ театраймнай эхи табигша Буряад ын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, мүнөө

АРХАН УУЛЫН ХОРМОЙДО

Й ТЕАТРАЙ 60 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

нүгшэһэн бэлигтэй артист байһан Радна Ешонович олоно.

олын 1936 онһоо эхилээд Р.Е.Ешонов, хүдөөгэй н багша, өөрөө багахан зүжэгүүдые зохёожо, соёлой клубай (улаан гэрэй) заахан тайзан дээрэ г һэн. Энэ хүмнай ехэ шог зугаатай, хүхюутэй, л һайнаар ойлгодог, һонор ухаатай, һайхан й хүн һэн даа. Мүнөө тэрэнэй үри хүүгэдынь хэрэгые үргэлжэлүүлнэ гээшэ. Тэрэ холын 1936 болоһон, нютаг соогоо мүндэлһэн арадай театрай о табиһан, найруулһан зүжэгүүдынь тон олон

театрай бэлигтэй актёрнуудай олонхинь наһанһаа й, тэдэнэй тоодо Б.Х.Будаев, М.Г.Гомбоев, ева, Р.Я.Очиров, Д.Х.Бадмаев гэгшэд болоно. й театртаа ехэ шэн габьяатай хүнүүд лэ, олон ые тон бэрхээр і йсэдхэһэн алдартай. Мүнөө инай залуу долоон хубүүд, басагад үбгэ йнгээ зохёохы ажалые үргэлжэлүүлнэ.

Барханай арадай театр Баргажан соогоо эгээл театр юм. Элитэ буряад драматургнууд Ц.Шагжин, кабай болон Д.Дылгыровэй, Мустай Каримай, йтматовай, мүн бусадайшье зүжэгүүд оло дахин Театрнай Красноярск, Москва, Монголой Арадай ка, Агада, Улаан-Үдэдэ, Хэжэнгэдэ, мүн олон бусад та гастролыдо ябажа, бэлигээ харуулһан байха.

үүсхэлтэй, бэрхэ режиссёр Б.Б.Чойнжуров һүүлэй тэ театрайнгаа зохёохы ажал ябуулгые үүлһээр, үшоо тэрэнэй урда ехэ түсэбүүд ай. Тэрэ хүмнай Буряад Республикын соёлой үдэлмэрилэгшэ гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй юм. хүндэ хүшэр сагта арадаймнай театр хэсүү байдалда теэд яахаб, хүн зомнай түрэл театрайнгаа е мүнөошье хараһаар. Тиимэһээ тэрээндээ шадаха гоо туһаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдохо бээ.

Бархан шотагтаа түл түбшэн, яһала бараг бди гэхэдэ, алдуу болохогүй.

үндэ сагай тохёолдобошье, түрэл театрайнгаа 60 е нэрэтэй түрэтэйгоор уттахабди, тэмдэглэхэбди

соёлшодой хэрэг ехэ хохидолтой, хэсүү байдалда агша. Тиимэһээ мүнөө соёлшодой концерт, дискотекэнүүд, мүн бусадшье хэмжээ ябуулганууд йгөөр табигдана.

мэн эндэ суглуулагдаһан мүнгэн өөрынь лэ жасада бодомжотойгоор хэрэглэхэ ёһотой болоно даа. отагай бэлигтэй хүбүүд, басагад аха нүхэдэйнгөө е үргэлжэлүүлхэдээ, һонирхолтой зүжэгүүдые руулхал байха.

Б.ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Элбэг Манзаров

СЭСЭН СЭНГЫН ДУУН

Шуур-шуур дуутайгаар
Шуураа манай СССР.
Дорюуханаар дуулана Сэнгэ:
"Дэлгүүртэ ороо манай СНГ-э".
Һайхан энэ сагта
Һарьһан гуталаа үмдэе.
Шэлтэй лаампаяа аһаажа,
Шүрбэһэн һабаа томоё.
Оошорто үдэрөөрөө байнхаар,
Ошожо хоолос түүе.
Архи ехээр уунхаар,
Аршаан уужа ябаял.

* * *

Һамгадта мүнөө
Һайн болоо,
Хүндэ сүүмхэ
Шэрэхэеэ болёо.
Эрэшүүл мүнөө
Ондоо болоо,
Ээм мүрэдөө
Эд бараа
Элжэгэн шэнги ашанхай
Эртээнһээ байна һарбайнхай.

* * *

Һула сэн табигдаа гээд,
Һууна һуняан наймаашан.
Дэлгүүрэй экономико һайн гээд,
Досоогоо ехэл баяжаашан.
Абанагүй хүнүүд үнэтэй гээд,
Алад гарана уршылдаад.
Һуу һууһаар наймаашан
Һүеэ бараниинь гашалгаа.

* * *

Городой эреэн дэлгүүр
Гоёхоноор үлгэгдэһэн үлгүүр
Сэн гээшэнь дээгүүр.
Сэхыень хэлэхэдэ, энээгүүр
Үлдэһэн, дааралан бээрээшэд,
Үлэ хоолоо бэдэрээшэд,
Үглөөнһөө үдэшэ болотор
Үргэлжэ түрисэлдэһэн оошор.

* * *

Түрүүнэй ноёдые харыт,
Тэрэл һууһан хэбээрээ.
Хубилалта, урбалта болоходо,
Хубилна гансал зэргээрээ.
Дулаан байшанһаань яажа,
Дурааараа гарахабши гэжэ,
Нүхэ һүбынь олоод лэ
Нэгэ тээл һууна һэхыжэ.

* * *

Дуратай хоёр гэрлэхэеэ
Дэлгүүрһээ айгаад болишоо.
Үхибүүнэй гэнтэ түрэхэдэ,
Үлэдхөөхэ, даруулхаяа айшоо.
Саг гээшэ хатуухан,
Хатуу харань үнэтэйхэн.
Хурим юугээр наадахабши?
Гэрлэнгүй ябаялши...

* * *

Үбдэхэ гээшэ үнэтэй,
Үбдэгөө һольбоод бү һууя.
Үглөөгүүр эртээр бодоод,
Үе мүсөө хүдэлгэе.
Үтэлхэ гээшэ гайтай,
Үхэхэнь үшөөшье аюултай.
Сагай һайн болотор
Сэдьхэлээрээ тэсээд ябая.

Фермэ дээрэ

Allegretto *Үгэнь бо хүгжэмынь Б-Ж.Шагдаровай*

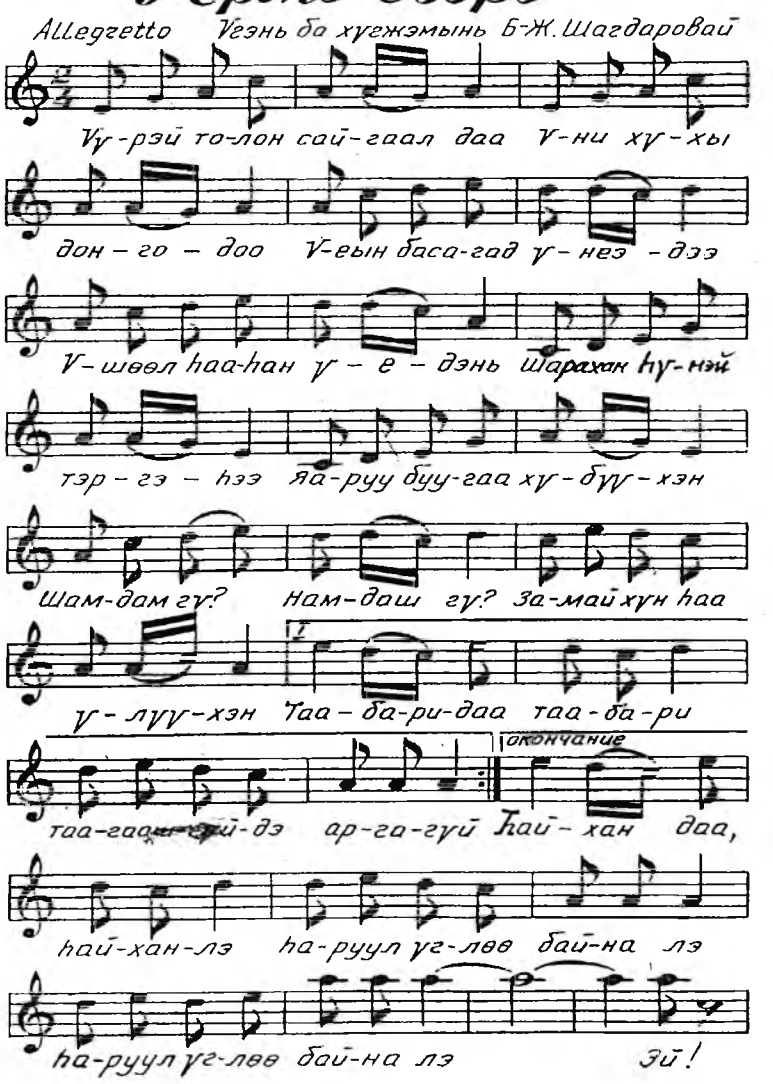

Үүрэй толон сайгаал даа,
Үни хүхы донгодоо.
Үеын басагад үнеэдээ
Үшоол һаанан үедэнь
Шарахан һүнэй тэргэһээ
Яаруу буугаа хүбүүхэн.
Шамдам гү? Намдаш гү?
Аянай хүн һаа, үлүүхэн.
Дабталга: Таабари даа,
таабари,
Таагаашгүйдэ аргагүй.
Һүнэй тэргэ ябашоо,
Һонин хүбүүн үлэшоо.
Ямар хэрэгээр ерэһыень
Яагаад яаруу мэдэлтэйб.
Конторохоо эльгээгээ гү,
Харуулшанаар табяа гү?
Али силос шэрэхыш
Аса дарга болгоо гү?
Дабталга: Тиигээ гү? Яагаа
бэ?
Тииһэн байжа магадгүй.

Үнеэ һаахыень харыша,
Үүгэлхыень дуулыша,
Тугал татаад үгышэ,
Туһалалсаад ошыша,
Залуу наһан гоёл даа
Залаа сэсэг гээшэл даа.
Халтал тэрэм зээрэгтэй,
Хаһынь олохол хэрэгтэй.
Дабталга: Һайхан даа,
Һайхан лэ,
Һаруул үглөө байна лэ...
Дахин айлшаар буухал һаа,
Дуугаар тэмдэг үгөөрэй.
Тааруу нэгые шэлээ һаа,
Таалан тэмдэг табяарай.
Тараг сагаан эдеэгээ
Табаг дүүрэн табюужам.
Талын олоһ сэсэгээр
Баглаа болгон шэмүүжэм.
Дабталга: Хэниимнай хэзээ
бэ
Хатан болгон абахань бэ?

ШОГ ҮГҮҮЛЭЛНҮҮД

Англи хэлээр зачёт үтэлгэн болобо. Студент билет абаад, торон тогтонгүй харюусажа ороходонь, багшань ехээр гайхажа:

- Залуу хүн, хигад хэлэн дээрэ юундэ харюусана гээшэбта? - гэжэ асууба.

Студент ехэтэ шаналба:

- Ай, даа! Үсэгэлдэр хамтымнай байрада, гэрэл унтарһан байхадань, помойнгоо таһарһаа хигад ном абащаһан байба ха юмбиб даа.

* * *

Багша һурагшадтаа хандаба:

- Өөрыгөө мохоо молхиб гэжэ тоолодог хүн хүл дээрээ бодог.

Нилээд удаан хүлөөлгэнэй һүүлдэ нэгэ хүбүүн һуурилаа бодобо.

- Ши өөрыгөө мохооб гэжэ һанадаг гээшэ гүш?

- Дэншье тиимэ бэшэ. Танай гансаарханаа хүл дээрээ байхадатнай, аягүй шэнги.

* * *

Политэкономиин хэшээл боложо байба.

Лектор:

- 2000 ондо манай гүрэнэй хүн бүхэндэ 10 килограмм мяхан хүртэдэг байха.

Хойтохи һуришуудһаа:

-Хүлисэгты, һайн дуулабагүйб: 10 килограмм хүн байха гү, али мяхан гү?

ҮГЫЛДЭГ, ГЭНЭХИРДЭГ БАЙГАА ЛЭ

митадай
яг зан

олоо. Хоёр дабхар тэ хорёод шахуу айл эмди. һаянайшье, е орохон зон эндэ биш и. Гушаад онуудта ан багашагууд бараагуудһэн лэ даа. эгшэн нохой һүүлээ уулжа ябаха, ярдаг шье бэшэ, зүгөөр абхарта һуудаг айлай бузараар борохо, нь аһана аа гү гэхээр аг һэн. Эдэ айлнуудай нохойн эзэн аабы гээд да, бэшэ хэбэртэй ул нохойтой түргэнөөр г ха юм даа. "Чёрная" тэй гээд тэдээнһээ мэдэгдэбэ. Бултадаа, ехэнхидээ хүгшэн эжынэр тэрэ нохойгоо эдеэлүүлһэн лэ байха. Хэн нэгэн байраханиие барижа үгөө, заримандаа уяатай хусажа бээ мэдүүлхэ. Эзэгүй нохойнуудые баридаг хүнүүдэй ябахада Башли аха гү, хэн бэ даа нэгэн иигэжэ уядаг һэн лэ ха. Тэрэ нохой хэдэн удаа гүлгэлөө. Тэрэ үедэнь хүгшэн эжынэр дэбисхэр хэжэ үгэхэ, эдеэлүүлхэ, ехэ оролдохо - иимэ һэн. Гүлгэдэйнь боргожоходо, тэдэнииень хүршэ гэрэй айлнуудта, ондоошье тээгүүр тарааха. Гүлгэлһэн нохойе эдеэлүүлхэ юм, буян болохо гэжэ буряадшье, ородшье төөдэйнэр тусгаар заабарилдаг ааб даа.

Нэгэдэхи дабхартахи айлай бүһэтэндэ юундэ иимэ дурагүй бэ гэлсэхэдэ, гүлгэлхэ гэжэ ябахадань сохёо гү, али буушье тодхожо болоһон шэнгеэр хэлсээ һэн.

Нохойгүй айл дулии... гэһэн сэсэн үгэ бии ааб даа. Нохойн ухаатайе, байдал һуудалаа, хотоноо жэншэдгүй харадаг (бидэндэ хараха юун байха бэлэй) хамгаалдаг гэжэ бултал мэдэдэг ааб даа. Энээн тухай дабтахаяа һанагданагүй. Нэгэ ушарал тухай дурдаха хүсэлэнтэйбди. Бадма хүбүүн наял һургуулида орохон байгаа. Зунай амаралтын үедэ хүгшэн эжытэеэ хүдөө түрэлхидтөө айлшалһан байгаа. Һургуулиин эхилхын урда тээ гэртээ ерэмсээрээ нохойдоо гүйжэ ошоходонь, һөөл болоо, долёогоо, аһаа. Юун удаан үгы болообши гэһэндэл өөрэйнхеэрээ хүхеэ, шарбаганаа. Уулзажа баялаһандаа нюдэнһөөнь нёлбоһон дуһалаа һэн гэжэ Бадма хожомынь хэлээ агша һэн. Иигэжэ үгылдэг, гэнэхирдэг байнабши бы даа гэжэ уярхаар һэн..

* * *

Бидэнэрэй дүрбэн хүлтэ нүхэдэй нилээд гайтай һүрөөтэйшье ушарал тухайда А.Х.Копылова гэжэ эхэнэрэй хөөрэһые дурдаябди. Үбгэ һамган хоёр эсэгэтэеэ ажаһуудаг байгаа ха. Хоёр нохой, нэгэ миисгэй гэртэнь байдаг, хашарагтай үнеэн, тахяануд, гахай - газаагаа эды шэнээн малтай. Суургагүй байдаг гэрээ, газаагуурхи амбаар, болоод бусад барилга, малтай юутэйень нохойнууд харадаг байһан. Огородой эдеэнэй эдеэшэхэ үедэ тэдэнэр, хэр зэргын харуулшад һэн бэ, тугалаа адуулдаг тухайдань бү ярия.

Гэрэйнь эзэн нэгэтэ ехээр үбшэлөөд, наһа бараба. Хүдөөлүүлгэн дээрэ нохойнуудай улилдаан юунһээшье һүрөөтэй, түрэлхидэйнь уйдхар гашуудалһаа һураггүй доро, зоной сэдьхэл хүмэрюулээ, һүүлшын ябадалые олиггүй хүндэ болгоо һэн гэнэ. Һүүлдэнь хүгшэн баабайн мордоходо, баһал тиимэ һүрөөтэй байгаа һэн ха даа.

Д.ЖУГДУРОВА.

Байгал-шадарай нютагуудаа

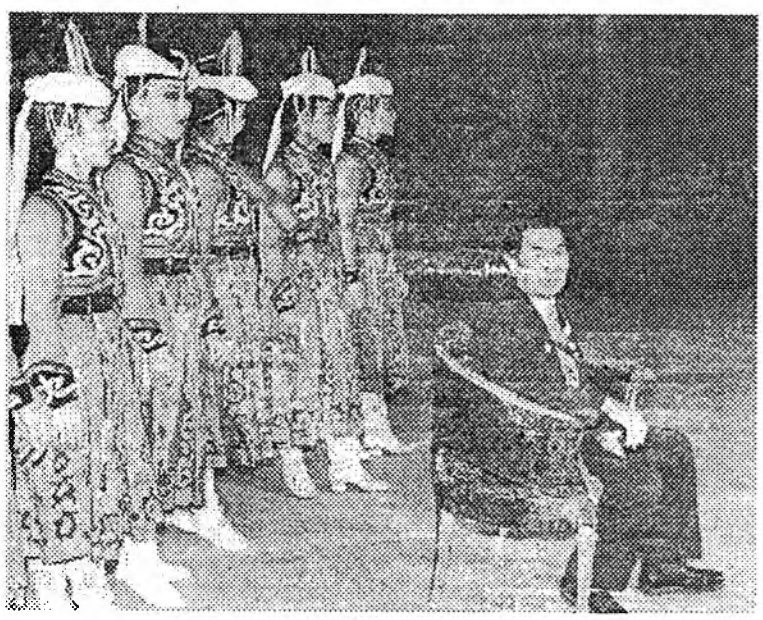

Россин Федерациин арадай артист, Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреат, буряад арадай мэргэжэлтэ хүгжэмэй эхи табигшадай нэгэн, суута композитор Жигжит Абидуевич Батуевай түрэһоор 80 наһанай, зохёохы ажалайнь 60 жэлэй ойнуудта зорюулагдаһан үдэшэ Буряадай оперо болон баледэй академическэ театр соо болобо.

Буряад Республикын Соёлой министерство болон республикын Композиторнуудай холбоон тэрэниие эмхидхэһэн байна.

Буряад хатарай уянгата хүгжэм зэдэлжэ, сугсага хүшэгын аалихан нээгдэхэдэнь, дуу хатарай "Байгал" ансамблиинхид "Манай басагад" гэһэн хатарые уян нугархайгаар гүйсэдхэбэ. Удаань тэдэ ахамад композиторые тайзан дээрэ урижа, хүндэтэ шэрээдэ һуулгана.

Тиигээд "Амаршалгын хатар" гүйсэдхэгдөө. Жигжит Батуев олон тоото хатарай хүгжэм зохёохоһоо гадна, 8 балет зохёоһон алдартай гэжэ мэдэнэбди.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л.Ч.Нимаева суута композиторай зохёохы зам тухай дулаахан үгэ хэлээд, тэрэниие 80 наһанайнь ойгоор амаршалха зуураа, республикынгаа Хүндэлэлэй грамота барюулба.

Удаань Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ Д.Ч.Боросгоев, республикын соёлой министр Г.Н.Струбинов, Хальмг-Тангч Республикын соёлой министр Н.Д.Санджиев, Саха(Яхад) Республикынгаа Композиторнуудай холбооной түрүүлэгшэ А.В.Самойлов болон бусад Жигжит Абидуевичые гүн сэдьхэлһээ халуунаар амаршалба.

Жигжит Батуев 1915 ондо юрын лэ малшанай бүлэдэ кандидат, композиторай зээ хүбүүн Б.Д.Баяртуев болон бусад Жигжит Батуевай Буряадай соёл болон искусствада оруулһан хубита дээрэ тобшохоноор тогтожо, амаршалһан байна.

Ж.А.Батуев хамта дээрээ 200 гаран дуунуудые, симфоническа поэмэ болон пьесэнүүдые, түрүүлэгдэ, бүхы орон дотороо мэдэгдэжэ хүгжэмшэн болоторое ургаһан байна. Зохёолнуудайнь тоодо яхад болон хальмаг арадуудай гайхамшагта эпосүүдэй удхаар бэшэгдэһэн "Чурумчуку" болон "Джангар" гэһэн баледүүд ороно.

Суута композиторта зорюулагдаһан амаршалгын үгэнүүд зэдэлһээр. Улаан-Үдэ хотын захиргаанай гулваа А.Г.Лубсанов, эрдэм һуралсалай министрэй орлогшо Е.Б.Раднаева, Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академиин ректор Р.И.Пшеничникова, Бүгэдэ Буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй президент, Россин арадай уран зурааша Д-Н.Д.Дугаров, тус эблэлэй вице-президент, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй түбэй коллективүүд, Буряадай телерадиокомпани, Буряад Республикын Композиторнуудай холбоон, түрэһэн Хэжэнгэ нютагаархидынь болон бусад амаршалжа, дурасхаалай бэлэгүүдые барюулба.

Манай суута композиторай нэрэ дээрэ Москваһаа, Мордваһаа, Татарстанһаа, Санкт-Петербургһаа, Новосибирскһээ, Чувашһаа болон ороноймнай бусад нютагуудһаа амаршалгын телеграммануд олоор ороо.

Суута композиторай тоосоото үдэшэ тэрэнэй зохёоһон хүгжэмдуун яһалашье гоёор зэдэлээ. Тэрэ үдэшын концертдэ Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай оркестр, дуу, хатарай "Байгал" ансамблиин хатаршад, оперно театрай солистнуд Б.Будаев, Л.Галсанова, Г.Багадаев, филармониин дуушан С.Данзанэ, "Байгал" ансамблиин солистка Д.Дугданова гэгшэд композиторай зохёоһон дуунуудые дуулаа, хүгжэмыень эдэлүүлээ.

Д.БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ХАТАР, ДУУНАЙ ҮДЭШЭ

БАГШАНАРАЙ ҺАНААН ТЭГШЭРЭЭ ГҮ?

Могойтын районой захиргаан һүүлэй үедэ дээрэһээ үгтэһэн мүнгэ зоориие ондоо тээшэнь гаргашалангүй, һургуулиин багшанарай салин хүлһэ түлэхэ гэжэ шиидхээд тараажа эхилбэ. Хэдэн һарын салингаа, амаралтынгаа хүлһые гүйсэд абаагүй байжа, буһалгаанда оролсоод, сентябриин 1-һээ һургуулияа эхилэгүй багшанар мүнөө хүсэһэндоо хүрэжэ, хүлһэеэ абахадаа, һанаагаа тэгшэлжэ, ажалдаа анхарба янзатай.

- Хэр зэргэ мүнгэ алтанай дуталдабашье һаа, арга мүрөө ойлголсоод байхада, зүб шиидхэбэри абтаха байбал, - гэжэ районой буһалгаанай комитедэй түрүүлэгшэ Х.Юндунова хоорэбэ.

Ц.ГОНГОРОВ.

ПСИХОЛОГУУДТА ДИПЛОМУУД БАРЮУЛАГДАБА

Округой 20 гаран багшанар Буряадай гүрэнэй университедэй дэргэдэ психологи шудалха һуралсал хоёр жэлэй хугасаа соо түгэсхэжэ, эндэ һая шалгалта бариба.

Шалгалта абаха ба һургуулинуудаар лекци болон һуралсал ябуулхын тула университедэй кафедрые даагша, психологиин эрдэмэй кандидат Т.Миронова, эрдэмтэ багшанар Р.Санжаева, В.Стенькова гэгшэд Ага ерээ.

Агын округой эрдэм һуралсалай захиргаан Буряадай гүрэнэй университет хоёрой хооронды хэлсээн бэелүүлэгдэжэ, иимэ мэргэжэлтэд бэлдэгдэжэ байнхай. Мүнөө хоёрдохи бүлэг психологууд һуралсал түгэсхөө.

Автономито округой һургуулинуудаар психологиин түбүүдые байгуулха ябуулга эхилэнхэй.

СУБАРГА АРАМНАЙЛАГДАА

1992 оной зун Үндэр түрэлтэ XIV дугаар Далайлама Ага морилходоо, Буддын шажанай зургаан нангин газарнуудай нэгэн болохо Алхана уула бараалхаһан юм. Тэндэ вертолёдоор ниидэжэ ошоод, бууһан талмай дээрэнь субарга баригдаба. Москвагай архитектурна институт дүүргэһэн Болот Дондоков "Гоёолто" гэдэг олзын ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта тус субаргын барилга хээ. Нютагай наһажаал зоной аха захатан Санжай Доржиев эрэнэй үүсхэл гаргажа, хүн зоннoо үргэл татабари суглуулжа, энэ буянта хэрэг тухандань хүргэлсэбэ.

Агын найман эсэгын тоогоор найман гэшхүүр табсан дээрэ зула бадарааха, санзай ууюулха, бэшэ олон ёнолол бүтээхэ гурбан метр шахуу үндэртэй түхеэрэлгэтэй томо сагаан бунхан ялбайжа харагдадаг болобо. "XIV дугаар Далайламада - Буддын шажанай мүргэлшэдһоо" гэһэн бэшэлгэ дүрбэн ханадань алталмал шара үзэгүүдээр буряад ба ород, түбэд болон англи хэлэн дээрэ һиилээтэй.

Эндэ һая тус субаргын арамнай хэгдэжэ, Сүүгэл дасанай ламанар ехэ уншалга үйлэдэбэ.

Ц.ГОНГОРОВ.

Агаһаа мэдээсэнэ

ҮЛЬГЭРШЭ ДУРАСХАА

Түнхэнэй аймагай дунда һургуулида үльгэршэн Владимир С Халхуевай мүнхэ ду зорюулагдаһан үдэ классай һурагшад үнг

В.С.Халхуевай дуу Ешэн-Хорло Сыденов энэ үдэшые шэмэглээ.

"Хонгор залуу яба
Ходол маанадаа д

Хайрата аха тухайг
Хөөрөөгөө дэлгэхы
зүбі

Үнэн үгэ нютагаархидтаа ханде наһан хөөрөө эхилэ - Мүнөө ябаа һаа, ахам олон зохёолнуудые бэ даа, теэд яахабши заяанһаа хүн хадуур юм. Дүшэ хүрөөгүй наһ ахамни 2 ном гаргуу наһайн нүхэдэйнь а наһанайнь ойдо "ташуур" гэһэн номыны бэлэй.

Ээрсэг мэтэ эрьелд

Эдлэһэн наһанайны
богонь
Хэлэһэн үгэнүүдыг

Хэтэдээ мүнхэ бай

гэд лэ Ешэн-Хорло С үнэн зүрхэнһөө нютаг наһайн наһаниие хүсэ хоорхэнүүд" гэһэн д Мүн энэ айлшамна дунда һургуулида үн баряа.

Энэ үдэр нютагайм хүгшэд булта сугларае гэхэдэ, дурасхаалт наһажаал зоной нэгэдэһэн юм. Наһ соohoo Владимир Халх хөөрэхэ хүнүүд олон Михаил Пурбоевич үльгэршэнтэй бари бригадада хүдэлһ Тэдэнай малай байр мүнөө байгша һургу байшан бариһан мэдээбди. Ахашье, зонтой ехэ нүхэсэдэг, хүндэлжэ ябадаг хүн б хөөрөөнһөонь эли б

Үнинэй наймаашаг наһанайнгаа амаралта Шултым Дамбиевна М түрэлхидэй зүгһөө Владимир Халхуевы шарайһаань сэдьхэлэйнь һайн н уран бэлигэйнь баялиг дурсаа. 10-дахи һурагшад Света Амб Истаева, Валя Халб Даша Митрикова Галсанова гэгшэд н хөөрөө, үльгэрнүүд, р соohoонь хэнэгүүдые уншаа.

"Һаруул шарайта
Һайхан хүбүүхэй
Һаял ябаһандал
Нютагаархиниины

гэһэн үгэнүүдээр һ концерт эхилээ. Энэ "Нютагай домог", "И тухай!, "Түнхэмни", " эжымни", "Намар заяан" гэхэ мэтэ зэдэлээ. Баяр Улук Марина Шутуковагай Зомоновагай дуулахы зон охэ һайхашаа альга ташалгаар һургуулиин ансамб болон амаршалгын энэ үдэшэеэ түгэсхөө

Долгор С
БГУ-гай буряад хэл
факультедэй

ХҮҮГЭДЭЙ АБАЙДАЛhАА

кол hууринда дутуу ан хүүгэдэй сэсэрлигэй н "Соколёнок" гэhэн үүдэй клубта уулагдаа.

* * *

публикын бюджедhээ hомолжо, үхибүүдэй фильмүүдые худалдан гэжэ шиидхэгдээ. hээ гадна олон хүүгэдтэй үхибүүд кинотеатрта түлэнгүйгөөр орохо й болоо.

* * *

веробайкальск хотодо, -Бэрээн тосхондо, уринай ревматологическа ориин үндэhэн дээрэ үхибүүдэй аймагууд ндын түбүүд бии болоо.

* * *

одо-Ивалгын этно- ическа үндэhэн буряад улида хүүгэдэй нхайн музей нээгдээ. аба, хүгшэн эжын даг байhан нхайнуудые хүүгэд улна гэжэ Ивалгын дэй түбэй директорэй шо В. Аюров хэлэбэ.

* * *

хар-Шэбэрэй аймагта а оной 9 hара соо үхибүүд тэ ябадал гаргаа. Тэрэ 14-ниинь hогтуугаар, 2- аха зонтой хамта хуули эн байна. Эдиршүүлэй ябадал hэргылгын ын хиналта доро 16 хүбүүд хай, тэдэнэр условноор хагдаа. Эгээ залуу н 9 наhатай байха юм.

Д. ДАГБАЕВА бэлдэбэ.

Яруунын аймагай Тайлуудай гүйсэд бэшэ дунда hургуулиин hурагшад ба багшанар Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаhан зоной дайшалхы замаар hонирхожо, мүн дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ нютагтаа ажаллажа байhан зоной намтараар шэнжэлэлгын ба бэдэрэлгын ажал ябуулдаг.

Эрэлхэг зоригтой, ажалша бэрхэ нютагайхидай жэшээ дээрэ hурагшадые hургаха гээшэ хүмүүжүүлхы хэрэгтэ ехэ нүлөөтэй.

Энэ бэшэг соо дайнда хабаадаhан нютагайнгаа зарим хүнүүд тухай мэдэhэнээ бэшэхээ hананаб.

1941 ондо Тайлууд hууринда 350 хүн ажаhуулаhан. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ 70 бүhэтэйшүүл түрэл ороноо хамгаалхаяа мордоhон юм.

Дайнай hүүлээр олонхи хүбүүдэй түрэл нютагаа бусаха

АГУУ ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ

НЮТАГАЙХИДАЙ ЖЭШЭЭ ДЭЭРЭ

хуби заягүй байгаа. Дайнай эхилхэдэ, нютагhаа тон түрүүн Алексей Карлович Лобов ошоо бэлэй. Удаан бэшэг хүлеэhэнэй hүүлээр Ленинград шадарай байлдаанда баатарай үхэлөөр унаа гэhэн уйдхар гашуудалтай бэшэг түрэлхидтэнь ерээ бэлэй. Дайнhаа хэд бусааб гэхэдэ, Г.В. Жданов, Г.М.Ковальчук, П.В. Дутданов, Д.Ш. Дутданов, Б.В. Уваров, П.В. Филипов.

Эдэнэй дундаhаа ажалай ба дайнай ветеран Б.В. Уваров тухай тогтонгүй аргагүй. 90 наhан соогоо "халуун шулуу долёоhон" хүн даа. Украинын хоёрдохи фронтдо дайлалдажа ябахадаа ехээр шархатаад, 1943 ондо нютагаа бусаа hэн. Гартаа дүйтэй дархан байжа, нютагайхидтаа хэды морин тэргэ, шарга дархалааб, пеэшэн баряаб, олохон гэр барилсааб! Борис Викторович Мария Максимовнатай хуби заягаа ниилүүлжэ, үхи хүүгэдээр баян гэр бүлэ болоо. Түрэhэн 9 хүбүүдээ үргэжэ, 52 аша, зээнэртэй, 49 гушанартай, 7 дүшэнэртэй. Бэри, хүрьгэдөөрөө хамта гэр бүлэ соогоо 200 хүрэхэ дүтэлөө.

Нютагайхидай дунда хүндэтэ П.В. Филиповэй нэрэ дурдамаар. Украинын гурбадахи фронтдо алба гараhан сэрэгшэ дайнай hүүлээр Татьяна Михайловнатай ниилэжэ, айл болоhон, нютагтаа хүндэтэй ажалшан гэжэ суурхаhан. Зургаан хүбүүдэйнгээ гарыень ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэжэ, ажалша бэрхэ хүнүүдые хүмүүжүүлээ.

Дайнай жэлнүүд хүдөө нютагта баhал хүндэ байгаа. Хүгшэн, залуугүй үдэр, hүпигүй ажаллажа, бүхы олоhоноо фронтдо эльгээдэг бэлэй. "Табан наhатайhаа эжытэеэ адуу манажа эхилээ hэм, - гэжэ нютагтаа хүндэтэй Николай Константинович Белоусов хөөрэдэг. - hургуулиин хэшээлэй hүүлээр түлеэ бэлдэгшэ hэмди. Сүүдхын 3 кубометр үхибүүдэй нормо байгаа."

Залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын, соёлой болон спортын талаар бүхы ажалые Тайлуудай гүйсэд бэшэ дунда hургуулиин багшанарай коллектив мүнөө үедэ ябуулна. Залитай, шударгы энэ коллективтэ үшөө ехэ амжалта хүсэнэбди.

Э. БУДАЕВ.

Яруунын аймаг.

эсэгын эрхые хаhажа, хүүгэдэй байшан болон приюдтэ оруулха тухай шиидхэбэри гаргаха зорилго табигдаhан байгаа.

Тиимэhээ Советскэ таhагай хуулиин наhа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар инспекцидэ олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй журналистнууд декабриин 20-до сугларба.

Үглөөнэй 10 сагта Советскэ районой дотоодын хэрэгүүдэй таhагай даргын орлогшо Г.П. Дамбаев, хуулиин наhа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй инспекциин дарга В.Б. Раднаев, Буряад Республикын хэдэн үдэр соо угаагдаагүй, нуутагар хара нюур гарынь, зүдэрүү шарайень болон хахархай хубсаhыень хараад, ямаршье хүнэй досоо муудахаар байба.

Удаань врачай тарилга, наркологой шалгалта гараад, эрдэм hуралсалай управлениин бүридхэлдэ абтажа, үхибүүд табигдаа. Үглөөдэрынь зариманай гэртэнь ошожо, эхэ эсэгэнэрыень, байра байдалыень шалгаба. Тиин үхибүүдые иимэ байдалhаа гаргажа абархын тула тусхай комисси Трубачеевэй үйлсөөр нээгдэхэеэ байhан

hУРГУУЛИДАА ХАА-ЯА ОШООД ЛЭ...

тоодын хэрэгүүдэй истерствын мэрилэгшэд хотын эрдэм салай управлениин, логическа диспансерэй, психологическа албанай түлоолэгшэдтэй болон дэй 2-дохи поликлиникын уудтай хамта "Найдалгүй лтай бүлэнүүдэй үхибүүд" хэмжээ ябуулга риин 20-22-ой үдэрнүүдтэ гэбэ. Тус хэмжээ лгын дүнгүүдээр улида hурадаггүй, зайжа, оо наймаа, хулгай хэжэ, ншалжа ябадаг үхибүүдые ка, медицинскэ шалгалта аад, түрэл гаралыень жэ, зариманайнь эхэ,

Правительствын дэргэдэхи хуулиин наhа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар инспекциин түрүүлэгшэ Н.Ч. Цыбенова гэгшэд урдань табигдаhан зорилгонууд, тодорхой түсэбүүд тухайгаа сугларагшадта мэдээсээ hэн. Удаань хабаадагшад хэдэн бүлэг боложо хубаараад, түбэй дэлгүүр, Заречнэ болон Аэропортын hууринууд, зарим наймаанай газарнуудаар тараhан байгаа. Удангүй зайжа, юумэ наймаалжа ябаhан үхибүүд Советскэ районой хуулиин наhа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй талаар инспекциин тусхай комиссида суглуулагдажа эхилбэ.

Тиишэ асарагдаhан үхибүүдэй приюдтэ үгэхэ тухай шиидхэбэри абаха юм.

Иишэ асарагдаhан ехэнхи үхибүүдынь нэгэн гэбэл, эсэгэгүй, үгы haa, эхэ эсэгэ хоёрынь хоюулаа архида орошонхой байна. Жэшээнь, түбэй дэлгүүр дээрэhээ асарагдаhан 7-той Калмыков Саша hургуулидаа (50-дахи hургуули) хаа-яа ошодог байба. Бүхы сагаа дэлгүүр дээрэ гуйраншалжа үнгэргэнэ, олоhон мүнгэеэ гэртээ абаашажа, үбшэн эхэдээ, дүүнэртээ хубаана, үгы haa, хооллуулна.

Гэбэшье ганса гуйраншалдаг бэшэ, харин газетэнүүдые худалдадаг үхибүүд ОВД-дэ асарагдана. Эдэ hургуулидаа ошонгүй, олзын хэрэг эрхилээ haa дээрэ гэжэ батаар этигэнхэй. Зариманиинь ямаршьегүй гэр бүлын үхибүүд аад, иигэжэ ябана. Эхэ эсэгэнэрынь ажал хээшье haa, салингаа абанагүй. Тиимэhээ үхибүүдтээ нааданхай, амтатай эдихэ хоол абахаhаа гадна, hургуулида ошохо үмдэ, хубсаhа абажа шаданагүй. Тэдэнэй үхибүүд гэрhээ бодхуултаад, өөhэдыгөө тэжээхэеэ бодоно. Теэд эдэ үхибүүд яаха гээшэб?

Советскэ районой дотоодын хэрэгүүдэй таhагта хамта дээрээ хуулиин наhа гүйсөөгүй 317 хүбүүд, басагад бүридхэлдэ абтанхай. Тэдэнэй 118-ниинь13 наhа хүрөөдүй, 34-ниинь хүүгэдэй байшанда байдаг. Гэрhээ бодхуултаад, хуулида харша ябадал хэhэнэйнгээ гү, али архи, тамхи болон наркотигуудые хэрэглэhэнэйнгээ түлөө эдэнэй олонхинь эндэ бүридхэлдэ абтанхай. Гадна мүнөө жэлдэ аяар 893 зайгуул үхибүүд иишэ асарагдаhан байна. 61 бүлэ ехээр архи ууна, тиимэhээ тэндэ үхибүүдэй ажаhуухань аюултай, таарамжагүй байна гэжэ тоологдоо.

Ушар иимэhээ дотоодын хэрэгүүдэй худэлмэрилэгшэдэй үүсхэлээр иимэ ябуулга эмхидхэгдэбэ гээшэ.

Б. БАЛДАНОВ.

М. Шантаковой фото.

hҮМЭДЭ ҮРГЭЛ БОЛОХОНЬ

Окрутой түбэй тэгэн дунда үнэн алдарта шажанай Свято-Никольско hүмэ урдань байhан юм. 1800-гаад онуудай тэнгээр тус дуган барилгада хэрээhэ зүүhэн буряадууд, тэрэ тоодо сагаан хаанай этигэмжэтэ Пётр Бадмаев зөөри оруулhан гэлсэдэг түүхэтэй. Гушаад онуудай үедэ энэ hүмэ hандаргагдаhан, хонхо hүлдэнүүдынь хаягдаhан байгаа. Тэрэ гэhээр олон жэлэй турша соо соёлой гуламта болоод байhанаа, мүнөө мүргэлшэдтэ үгтэнхэй, дахинаа церковь болгогдожо, hэргээгдэжэ байнхай. Ушалга болон бусад ёhололнууд үнгэргэгдэдэг, үхи хүүгэдтэ найжалга (крестят) хэгдэнэ.

Зүгөөр хуушан түхэлдоо ороторoо тус барилга үшөө үды. Тингэбэшье мүнөө эсэгэ поп Владимир томилогдожо, ажал ябуулга түргэдэхэ янзатай боложо байна.

Агын Никольско hүмын бүлгэм ба округой захиргаан 1996 оной январиин 7-до телемарафон үнгэргэхэ тухай уряал тарааба. Үргэлэй мүнгэ зөөри тус hүмын барилгада үгтэхэ юм.

Ц. ГОНГОРОВ.

ТҮМЭР ГЭНЖЭ ХАНХИНУУЛАН...

Декабристнуудай буhалгаанай 170 жэлэй ойдо зорюулагдаhан уран зохёолой hара Буряадай Үндэhэн номой санда декабриин 13-haa 24 болотор үнгэргэгдэжэ байна.

Энэ hара "Үймөөтэ сүлөөтэ байдалай хүбүүд" гэhэн гаршаг доро номуудай выставкээр нээгдэбэ. Декабристнуудай буhалгаан, тэдэнние хэhээлгэ, Сибирьтэ хайшан гэжэ ажамидарhан тухай олон номууд ехэ материал багтаанхай.

Буряадай Үндэhэн архивhаа үнэмшэлгэнүүд харагшадай анхаралда табигдаа.

Декабриин 20-до уулзалгын танхим соо тус ойдо зорюулагдаhан дурасхаалай үдэшэ үнгэргэгдөө. Буряадай Үндэhэн архивай, номой сангай худэлмэрилэгшэд, хизаар ороноо шэнжэлэгшэд археологууд энэ хэмжээ ябуулгада хабаадаhан байна. Городой клубай гитарна хүгжэмдэ дуратайшуулай гэшүүд тэрэ үеынь романснуудые уран гоёор гүйсэдхөө. Некрасовай "Ород эхэнэрнүүд" гэhэн поэмэhээ "Губернаторай княгини Трубецкаятай уулзалга" гэhэн хэhэг ВСГАКИ-гай 2-дохи курсын оюутан Катя Смолевагай хабаадалгатайгаар харуулагдаа.

Соёлма ДАШИЕВА,
БГУ-гай 5-дахи курсын оюутан.

Нэгэ ушар тухай

ХОЙРОГ ХАНДАСА

Буряадай гүрэнэй университедтэ hуража байhан Зоригто Ц. ехэ гайхажа, hанаа үнөөндэ дарагдашаба. Ушар юуб гэхэдэ, тэрэнэй нэрэ дээрэ Советскэ районой сэрэгэй комиссариадhаа дуудалга ерэнхэй байба. Юун болооб, яахадаа оюутан намайе дуудаба гээшэб гэжэ hанаhан Зоригто үглөөдэрынь университедэйнгээ сэрэгэй кафедраhаа дээдэ hургуулида hурадаг гэhэн справка абаад, хамта hурадаг хоёр нүхэд хүбүүдтээ комиссариат руу гэшхэлбэ.

Каландаришвилиин үйлсөөр 3-дахи байшан дотор кассынхида адляар шэллэhэн 24-дэхи кабинедэй нүхөөр Зоригто шагаажа:

- Намда энэ дуудалга ерээ. Өөрөө дээдэ hургуулиин оюутанби. Ямар нэгэ алдуу болоогүй юм гү? Хаража үгыт, - гээд приписной удостоверени үнэншэлгэ (справка) хоёроо харуулба.

Сонхын саана hуугааша эхэнэр удаан саг соо саарhануудаа онгилжо, хүбүүнэй сэрэгэй хэрэгые оложо харахадаа:

- Шамайе октябриин 4-нэй захиралтаар дээдэ hургуулиhааш гаргаhан байна. Ректорэй энээниие гэршэлhэн гар табяатай, - гэжэ hэнгэргүйгөөр хэлэжэрхибэ гээшэ.

Хүбүүд гайхаhандаа үшөө hайнаар, анхаралтайгаар харахыень тэрэ эхэнэрые гуйба.

- Нэрэшни хэн бэ? - гэжэ дахяад эхэнэр асууба.

- Зоригто.

- Тиимэ, тиимэ. hургуулиhаа хаюулаа гэhэн захиралта энэ байна.

Ойр зуура тоосолдоhонойнгоо hүүлдэ эхэнэр юугээшье ойлгохоёо болиходоо, өөрынгөө ноён, капитан С.С.Ефремовтэ хандаба.

Тэрэнь тэдэниие харахадаа, иимэл шамбай хүбүүдые олохоноор албанда татажа байгаа hаа, мүн дээрэхи мүшэхэнүүдни үшөө олон, томохонууд болошохо hэн даа гэжэ hанаhан мэтэ, хулганаануудые хаража байhан миисгэйн хэбэр агшан зуура үзүүлээдхинэ. Иихэдээ залуу хүбүүн, сохом манай мэдэлэй болобо гүш даа гэhэндэл капитан сэрэгэй маягаар бардаастайгаар: "Ерэл даа наашаа!" гэжэ оюутаниие дуудан, папкатай саарhыень харасагаажа оробо. Хажуу тээhээнь харалсажа байhан Зоригтын нүхэр Булад Ш. тэрэ захиралта дээрэхи нэрэ "Зоригто" бэшэ, харин "Анатолий" гээд байгаашыень обёоржорхибо. Зүгөөр тэрэ Анатолий гээшэнь тон тиимэ обог алдартай хүн байгаа ха юм.

Алдуутай хэрэг болоо гэжэ мэдэхэдээ, хүниие дэмы hаатуулhанайхии "хүлисэгты" гэhэншье юумэн үгы, капитан үлэ мэдээшэгүй: "Бэшэ тухашараахагүйбди, ябахадатнай болохо", - гэбэ.

Теэд энэ хэрэг иигээд дүүрээ бэшэ. Хахад hара үнгэрhэнэй удаа комиссариадай "бэшэ тухашараахагүйбди" гэжэ найдуулhан хүдэлмэрилэгшэднай Яруунын аймагай ОВД-дэ Ц.Зоригтые бэдэрүүлдэ байна гэhэн саарhа эльгээжэрхиhэн байгаа. Уданшьегүй Эгэтын-Адагта hуудаг Зоригтын гэртэхиндэ хүбүүнтнай hургуулиhаа гаргуулhан аад, сэрэгэй албанhаа хулжана, бэдэрэлгэдэ үгтэнхэй гэhэн бэшэг нютагай участково милиционер А.Хуриганов дамжуулан үгэбэ. Оюутанай эжы аба хоёр үргэhэ нойргүй hанаагаа зобожо, тэрэ дороо хүбүүнэйнгээ hураг дуулахаяа долоон хоногой тэг дунда хото харгылhан юм. Тэндэ алдуу болоhониинь элирбэ.

hүүлээрнь оюутанай аба Цыден Чимитовичэй эрилтээр алдуу гаргаhанаа мэдэрхэ баатай боложо, комиссариадайхид урдахи хэрэгүүдээ буруушааhан бэшэг үгөө hэн.

Гуурhанhаа хүндэ юумэ үргэжэ үзөөгүй аад, анхарал багатай, юумэ анхархагүй дээрэhээ хүниие үлүү газар hамшаахаhаа гадна, хүбүүдэй эхэ, эсэгын сэдьхэл зобоожо, хүнэй нэрэ гутаагаашад дулаахан таhалга соохоно столой саана hуудаг лэ байна даа.

В.ДАШИНИМАЕВ,
БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй IV курсын оюутан.

Шатарай булан

АРАДАЙ АРТИСТЫ НЮТАГТА

Декабриин 8-hаа гурбан үдэрэй туршада Улан тосхондо ехэ мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Баргажанай голой солото хүбүүн, ССР Союзай арадай артист, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Гомбожап Цыдынжаповай түрэhөөр 90 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаhан үргэн хэмжээ ябуулганууд соо энэ мүрысөөн түсэбтэ оруулагдаhан юм. Зүгөөр үнэн бэелүүлхэ гээшэ бэлэн байгаагүй. Сагнай тиимэ байна бшуу. Тиигээшье hаань, районой захиргаанай спортын таhаг, Уланай сомоной захиргаан, эдэбхитэд ехэ үүсхэл гаргаал даа.

Түрүүшын үдэрэй 1 часта сомоной захиргаанай ехэ зал соо баярай оршон байдалда мүрысөөн эхилээ. 20 хатаршад хабаадаба. Эдэнэр хаанаhааб гэбэл энэ голдо тоонтотой, Улаан-Үдэhөө ерэhэн хоёр, Хурамхаанай аймагhаа-табан, бэшэниинь Баргажан hууринhаа, Баян-Гол, Хилгана, Улан тосхонуудhаа, тиихэдэ Улантай зэргэлээд байдаг суута артистын тоонто Лугшахаан нютагhаа ерэhэн дайнай ба ажалай ветеран, баруун ба зүүн дайнуудта ото ябажа гараhан, гурбан орденто, районой хэдэн удаа чемпион, 75-яа шахажа ябаhан Даша Галсанович Галсанов гэгшэд hэн.

Дүримэй ёhоор, шатаршанда хахад часай саг үгтөө гэхэ гү, али парти час соо дүүрэхэ байба. Иимэ утын зайда hайн үрэ дүн туйлахын түлөө шатаршан хүсэ шадалаа зүбөөр хубаарилха, ульгам-нугархай тактика хэрэглэхэ, аргатайл hаа, старт дээрэ шүүжэ, урагшаа гарагшын үүргэ даагша болохые оролдохо ёhотой hэн.

Эхин дээрэ хоёрдохи разрядтай, багша Жамсаран Лубсанов (Баян-Гол) 4-hөө 4 очкотой болоо hэн. Зүгөөр 5-дахи нааданда тэрэ үлэмжэ ехээр нарилhандаа гэхэ юм гү (шатарта иимэ ушар болодог агша) юрэдөөл, партиин эхин дээрэ (дебюдтэ) нэгэдэхи разрядтай М.Цыдыповтэ (Улаан-Үдэ) тэмээгээ табижа үгөөд, ехэл голхороо hэн бээ. Теэд яахабши?

10 нааданай дүнгөөр ехэ бүлэг шатаршад Ж.Лубсанов, В.Хорганов (Улаан-Үдэ), Ж.Раднаев (Хилгана) урагшаа гараад ябаа. Хоёрдохи үдэрэй үдэшэлэн тээшэ тэмсэлэй охин дээдэ шатадаа хүрөө, эсэхэ-сусахашье ушар харагдажа эхилээ hэн. Энэл шалтагаанhаа үндэhэтэй элдэб-эсын энеэдэтэйшье, уйдхартайшье ушарнууд юу hабардаха бэлэй.

Жэшээлхэдэ, бүрин эрхэтэ эрхимлэгшэ ябаhан В.Хорганов В.Бадмаевта (Бархан) мориёо "бэлэглэжэ", холо хойно гээгдэhэн А.Чимитцыреновтэй тэнсэжэ, ехэл халаглаа, Н.Бадмаев (Баргажан) үлүү бодо эдеэд, hанаагаа амарhанай гэмээр хүсэ ехэтэй тактическа сохилтодо орожо зүдэрөө, М.Цыдыпов "яараад даараха" гэдэгтэл, тэмээгээ абархын орондо гэнэ ушараар ондоо бодо дайража, нүгөөдэдөө хашагдаа, хоёрдохи разрядтай Г.Вербицкий (Баргажан) буруу тооложо, hургуулиин шаби А.Тушиновта шүүгдэшоо, Ж.Раднаев мэхэлбэб гэн гээд, өөрөө Б.Цыдыповтэ (Улан) мэхэлүүлшоо. Иимэл гүб даа, энэ нааданай орёо хүшэр удхань, далан суургын саана далда хаалтатай нюусань. Энэгүй hаа, шатар үни хада хойшоо гараhан, сэнгээ буураhан байха hааб даа.

Гурбадахи үдэрэй түрүүшын хахад соо шангай зургаанай тоодо орохын түлоо шангахан тэмсэл болоо. Финиш дээрэ Владимир Хорганов булиха ехэ хүсэл-зоригтой байжа, hүүлшын шухала хоёр партида нэгэдэхи разрядтай хоёр Цыдыпов "бүдэрүүлжэ", дүн ха очкотой түрүү hуури Энэ мүрнүүдэй автор гээгдээ. Ж.Лубса гурбадахи, Ж.Рад дүрбэдэхи, М.Цыд табадахи, В.Бадм зургаадахи. Эдэнэртэ ди мүнгэн шангууд барюу

Тусхай 4 шан хэд гэбэл, үндэр hаh Д.Г.Галсановта, эгээл з Арсалан Тушиновта, эг илалтын түлөө - В Хорганова, түр зургаантай hайнаар на түлөө - Борис Цыдыпов

Түгэсхэлдэнь блиц болоо. 16 шатаршад х М.Цыдыпов, В.Хо Ж.Раднаев гэгшэд мүнгэн шангуудта хүрт

"Мүнгэн үгы!" - гээд hурамхяар улилдадаг энэ сагта спонсорнуудай сэдьхэл харуулаагүй hа артистын нютагта hайндэр хаанаhаа боло Баргажанай голдо то хубиин үйлэдбэрий Максим Доржиевич Ц (Улаан-Үдэ) миллион "Баргузинское Приба гэжэ акционернэ бүлгэм Борис Дугарович Базар миллион түхэриг үгө районой спорткомите мүнгэ гаргашалаа юм а

Энэ hайндэр эрхим хэмжээндэ үнгэргэхы Уланай сомоной захи гулваа М.Э.Молонов hургуулиин ди Л.М.Жалсанова, педко Баргажанай спортко түрүүлэгшэ Б.Ц.Н Хурамхаанай спортко түрүүлэгшэ Д-Д.Б.Би гэгшэд ехэ ажал хээ гэ тэмдэглэлтэй.

Н.ГАЛ
ахамад

Эдир хоккеистнүүд

П. Бурмакинай

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правитель

Редакторай орлогшо С.Д. РИНЧИНОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. П. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. П. (хэблэлэй директор), ЦЫРЕНДОРЖИЕВ Ц.Б. (редактор), САМБЯЛОВА Т.В.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан, хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 4327.
Хэблэлдэ тушаагдаhан саг 17.00.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ.
Директорэйнь телефон: 2-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.
Заказ №243.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариадай - 2-60-91, таh ниитын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон hургуулинуудай - 2- (даагшань), 2-57-63, олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнуудэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. М корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.